

เอกสารประกอบการจัดแสดงนิทรรศการ

“คทวิวัฒน์รัฐธรรมนุญไทย : เส้นทางใหม่ของประชาชน”

ระหว่างวันที่ 8 ธันวาคม 2540 ถึงวันที่ 10 มกราคม 2541
ณ ห้องโถง อาคารรัฐสภา 1

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

คำนำ

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามเจตนารมณ์ที่ว่า “ให้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญและธำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” โดยมุ่งเน้นร่างรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง ปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพ และสามารถสนองต่อการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จเสนอให้รัฐสภาเพื่อพิจารณาและเมื่อรัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญอย่างรอบคอบแล้ว ได้ลงมติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540

สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ถือได้ว่าเป็นการ “อภิวัฒน์รัฐธรรมนูญ” ครั้งยิ่งใหญ่ของไทย บทบัญญัติโครงสร้าง และองค์กรทางการเมืองใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้ จะเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่การปฏิรูปการเมืองตามความคาดหวังของประชาชน ได้ถูกกำหนดขึ้นและได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยคณะกรรมการจัดแสดงนิทรรศการเนื่องในวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ จึงได้ดำเนินการจัดแสดงนิทรรศการเรื่อง “อภิวัฒน์รัฐธรรมนูญไทย : เส้นทางใหม่ของประชาชน” ระหว่างวันที่ 8 ธันวาคม 2540 ถึงวันที่ 10 มกราคม 2541 โดยมีสาระสำคัญ ประกอบด้วย

ความเป็นมาในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

บทบัญญัติสำคัญและน่าสนใจ

องค์กรทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

แผนภูมิ โครงสร้าง ที่มา และอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กร

นอกจากนี้ ยังได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับสมุดไทยทุกฉบับ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจัดเก็บไว้ ออกมาจัดแสดงให้ผู้สนใจได้ชมอีกด้วย

คณะกรรมการจัดแสดงนิทรรศการเนื่องในวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ

ธันวาคม 2540

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
ประวัติความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ	1
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	8
หมวด 1 บททั่วไป	9
หมวด 2 พระมหากษัตริย์	9
หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	10
หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย	11
หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ	12
หมวด 6 รัฐสภา	13
สภาผู้แทนราษฎร	17
วุฒิสภา	19
อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา	20
คณะกรรมการการเลือกตั้ง	25
ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	27
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	28
หมวด 7 คณะรัฐมนตรี	29
หมวด 8 ศาล	35
ศาลรัฐธรรมนูญ	37
ศาลปกครอง	39
หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น	41
หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ	45
การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน	46
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	48
การถอดถอนจากตำแหน่ง	52
การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	54
หมวด 11 การตรวจเงินแผ่นดิน	56
หมวด 12 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	57
บทเฉพาะกาล	63

ประวัติความเป็นมาของรัฐธรรมนุญ

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมา 65 ปีแล้ว แต่ระบบการเมืองและกลไกทางการเมืองที่ผ่านมามีปัญหาของบ้านเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ทำให้ประชาชนเกิดความเสื่อมศรัทธาต่อระบบการเมือง จึงเกิดกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 พรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล โดยมี นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี กระแสเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ศาสตราจารย์มารุต บุณนาท ซึ่งเป็นประธานรัฐสภาในขณะนั้น จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย” มีศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็นประธานคณะกรรมการ และมีศาสตราจารย์ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล เป็นกรรมการและเลขานุการ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2538 คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

1. ศึกษา พิจารณา ค้นคว้า ตรวจสอบ รวบรวมความคิดเห็น และเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ
2. ศึกษา พิจารณา ค้นคว้า ตรวจสอบ รวบรวมความคิดเห็น และเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมือง และร่างกฎหมายอื่น ๆ อันจำเป็นต่อการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
3. ศึกษา พิจารณา ค้นคว้า ตรวจสอบ รวบรวมความคิดเห็น และยกร่างข้อเสนอแนะเพื่อการจัดทำแผนหรือโครงการพัฒนา หรือปฏิรูปการเมืองการปกครองของประเทศในระยะเฉพาะหน้าและระยะยาวให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ต่อมาคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย ได้เสนอข้อสรุปต่อประธานรัฐสภา 2 ประการ คือ

1. ควรมือองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาการเมืองอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการปฏิรูปการเมือง โดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 211 ให้มีการตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งชาติ ภายหลังการประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2538 เป็นช่วงเวลาของการเลือกตั้งทั่วไป แนวทางของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตยได้รับการตอบสนองจากบรรดานักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้แนวคิดนี้ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นหาเสียงของพรรคการเมืองต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป ปี 2538 รัฐบาลโดยการนำของ นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ได้ตอบสนองต่อเสียงเรียกร้องดังกล่าว โดยได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2538 ความตอนหนึ่งว่า “จะสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน มาตรา 211 ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย” ต่อมาวันที่ 8 สิงหาคม 2538 นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง คือ “คณะกรรมการการปฏิรูปทางการเมือง” โดยมีนายชุมพล ศิลปอาชา เป็นประธานคณะกรรมการ และมีรองศาสตราจารย์ประณต นันทิยะกุล เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการชุดนี้มีภารกิจที่สำคัญ ๆ คือ จัดทำแผนพัฒนาการเมืองให้สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

รวมทั้งวิธีการปฏิรูปการเมือง และพิจารณาแนวทางการดำเนินการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 211 ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย และองค์กรประชาธิปไตยอื่น ๆ ในที่สุดคณะกรรมการการปฏิรูปทางการเมืองได้เสนอข้อสรุปต่อนายกรัฐมนตรี คือ ให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 211 ใน 2 ลักษณะ คือ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญบางมาตราให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติในมาตรา 211 หรือการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ โดยให้มี “คณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ” ซึ่งประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่ง ผู้แทนพรรคการเมือง สมาชิกวุฒิสภา นักวิชาการ และผู้แทนประชาชนกลุ่มสาขาอาชีพต่าง ๆ จำนวน 67 คน เพื่อยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ

ต่อมารัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา ได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 211 ต่อรัฐสภาวาระแรกซึ่งที่ประชุมได้ลงมติรับหลักการ ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2539 และต่อมาที่ประชุมรัฐสภา ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 1 (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) ได้พิจารณาในวาระที่สอง เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2539 ในที่สุดก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 211 ในวาระที่สาม ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 3 (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2539 โดยมีสภา

ร่างรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นกฎเกณฑ์นำไปสู่การปฏิรูปทางการเมือง สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกสองประเภท ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อมประเภทหนึ่ง เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งจากจังหวัดต่าง ๆ โดยขั้นแรกให้ผู้สมัครเลือกกันเองให้เหลือจังหวัดละ 10 คน จากนั้นจึงให้รัฐสภาลงคะแนนเลือกตั้งให้เหลือเพียงจังหวัดละ 1 คน จำนวน 76 คน และอีกประเภทหนึ่งคือ ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่มีภารกิจให้ปริญญาสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ เสนอบัญชีรายชื่อบุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขากฎหมายมหาชน สาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ ประเภทละไม่เกิน 5 คน ต่อประธานรัฐสภา เพื่อนำเสนอให้รัฐสภาทำการเลือกในแต่ละสาขาให้ได้จำนวนตามที่กำหนด คือ

1. ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวน 8 คน
2. ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 8 คน
3. ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 7 คน

เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2539 ในคราวประชุมร่วมของรัฐสภา ครั้งที่ 3 (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง) ที่ประชุมรัฐสภาลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 99 คน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

ผู้ได้รับเลือกจากจังหวัด (เรียงตามจังหวัด)

กรุงเทพมหานคร

นายเสรี สุวรรณภานนท์
กระบี่

นายพินิจ อัครโกวิทกรณ
กาญจนบุรี

นายประวิทย์ เจนวิระนนท์
กาฬสินธุ์

นายธีรวัฒน์ ร่มไทรทอง
กำแพงเพชร

นายอนันต์ ผลอำนวย
ขอนแก่น

นายแคล้ว นรปติ
จันทบุรี

นายเอก วรรณทอง
ฉะเชิงเทรา

นายวุฒิพงษ์ ฉายแสง
ชลบุรี

นายคณิน บุญสุวรรณ

ชัยนาท

นายองอาจ หล้าอุบล
ชัยภูมิ

นายบัวพรม ธีรภัคยาณพันธ์
ชุมพร

นายสุทธินันท์ จันทระ
เชียงราย

นายสามารถ แก้วมีชัย
เชียงใหม่

พลตำรวจเอก สวัสดิ์ อมรวีวัฒน์
ตรัง

นายสุบิน สินไชย
ตราด

พลตำรวจเอก ชาญ รัตนธรรม
ตาก

นายพนัส ทศนียานนท์
นครนายก

นายสนั่น อินทรประเสริฐ

นครปฐม

นายประชุม ทองมี
นครพนม

นายพูนสวัสดิ์ พุทธศิริ
นครราชสีมา

พลเอก ปัญญา สิงห์ศักดิ์
นครศรีธรรมราช

นายชงชาติ รัตนวิชา
นครสวรรค์

นายประเทือง คำประกอบ
นนทบุรี

นายบุญเลิศ คชายุทธเดช
นราธิวาส

นายจำลองดีน อูมา
น่าน

นายเพชร แก่นเมือง
บุรีรัมย์

นายถาวร จันทร์สม

ปทุมธานี
ศาสตราจารย์ประดิษฐ์ เจริญไทยทวี
ประจวบคีรีขันธ์
ร้อยตรี อำนวย ไทยานนท์
ปราจีนบุรี
นายจำนงค์ พิณสาย
ปัตตานี
นายเหม สุไลมาน
พระนครศรีอยุธยา
นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล
พะเยา
นางพวงเล็ก บุญเชียง
พังงา
นายวรรณ ฌ นคร
พัทลุง
นายประวิทย์ ทองศรีนุ่น
พิจิตร
นายยุพา อุดมศักดิ์
พิษณุโลก
นางปราณี วชิราศรีศิริกุล
เพชรบุรี
นายเปลียน เกตุทอง
เพชรบูรณ์
นายวิศัลย์ โมนิตานนท์
แพร่
นายพนัส อันทرسุนทร
ภูเก็ต
นางสาวอุทัยวรรณ ดำรงกิจการวงศ์
มหาสารคาม
นายโกศล ศรีสังข์
นุกดาหาร
พันตรี ปรีดา นิสสัยเจริญ

แม่ฮ่องสอน
นายเกษม พันธุ์รัตน์
ยะลา
นายอุตร กามา
ยโสธร
นายอภิรักษ์ เมตตาริกานนท์
ร้อยเอ็ด
พันเอก (พิเศษ) อุดม ทวีวัฒน์
ระนอง
นายธรรมบุญ มงคล
ระยอง
นายจัตวา กลิ่นสุนทร
ราชบุรี
นายทวิช กลิ่นประทุม
ลพบุรี
นายชงค์ วงษ์จันทร์
ลำปาง
นายชานนท์ สุวสิน
ลำพูน
นายสงวน พงษ์มณี
เลย
ร้อยตรี สมนึก ชูวิเชียร
ศรีสะเกษ
นายประสพพร พาทย์กุล
สกลนคร
นายวรรณ วงศ์สง่า
สงขลา
นางพินทิพย์ สีสารณ
สตูล
นายจรัส งามมัน
สมุทรปราการ
นายสมรค ศรีจันทร์

สมุทรสงคราม
นายอำนาจ นาครัชตะอมร
สมุทรสาคร
นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา
สระแก้ว
นายสุนทร ทิพย์มณี
สระบุรี
นายอนันต์ บูรณวนิช
สิงห์บุรี
นายกมล สุขคะสมบัติ
สุโขทัย
นายประดั่ง ปรีชาญาณกูร
สุพรรณบุรี
นายสมเกียรติ อ่อนวิมล
สุราษฎร์ธานี
นายเดโช สวานานนท์
สุรินทร์
นายเหลื่อม พันธุ์ฤกษ์
หนองคาย
นายนิตินัย นาคทรพรพ
หนองบัวลำภู
นางสุนี ไชยรส
อ่างทอง
นายสำรวย ฉิมฉวี
อุดรธานี
พันเอก สมคิด ศรีสังคม
อุดรดิษฐ์
นาวาโท สุรินทร์ แสงสนิท
อุทัยธานี
นายครรชิต สุขุมินท
อุบลราชธานี
นายไพบูลย์ ชมาฤกษ์
อำนาจเจริญ
นายธีรศักดิ์ กีฬา

ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน

(เรียงตามลำดับคะแนน)

ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ

รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์โกเมศ ขวัญเมือง

นายแก้วสรร อติโพธิ

ศาสตราจารย์คณิศ ฌ นคร

รองศาสตราจารย์สมคิด เลิศไพฑูรย์

นายทองใบ ทองเปาะ (ลาออกวันที่ 11 มี.ค. 2540)

นายเกษม ศิริสัมพันธ์

รองศาสตราจารย์มนตรี รูปสุวรรณ

(ได้รับเลือกวันที่ 26 มี.ค. 2540 แทนนายทองใบ ทองเปาะ)

ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์

(เรียงตามลำดับคะแนน)

ศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ

ศาสตราจารย์ลิขิต ชีรวคิน

ศาสตราจารย์สุจิต บุญบงการ

นายเฉลิม พรหมเลิศ

ศาสตราจารย์อมร รักษาสัตย์

รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ โภธิแทน

ศาสตราจารย์เขียน ชีระวิทย์

นายอนุก สิทธิประศาสน์

ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือ การร่างรัฐธรรมนูญ

(เรียงตามลำดับคะแนน)

ศาสตราจารย์อุกฤษ มงคลนาวิน (ลาออกวันที่ 6 ม.ค. 2540)

นายอุทัย พิมพ์ใจชน

พลตำรวจเอก ประมาณ อติเรกสาร

ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม

นายอานันท์ ปันยารชุน

ศาสตราจารย์ธรรมนูญ ลัดพลี

นายสวัสดิ์ คำประกอบ

นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ

(ได้รับเลือกวันที่ 24 ม.ค. 2540 แทนศาสตราจารย์อุกฤษ มงคลนาวิน)

วันที่ 7 มกราคม 2540 สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ประชุมเป็นครั้งแรก และได้มีมติเลือกประธานและรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ดังนี้

นายอุทัย พิมพ์ใจชน

เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ

ศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ

เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่ 1

นางยุพา อุดมศักดิ์

เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ คนที่ 2

ต่อมาวันที่ 14 มกราคม 2540 สภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญคณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ 17 คน (แต่งตั้งเพิ่มเติมอีก 12 คน รวมเป็น 29 คน)

โดยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานคณะกรรมการ และศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

2. คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ 17 คน โดยนายสมเกียรติ อ่อนวิมล เป็นประธานคณะกรรมการ และนายชงชาติ รัตนวิชา เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

3. คณะกรรมการรับฟังความเห็นและประชาพิจารณ์ 38 คน โดยศาสตราจารย์อมร รักษาสัตย์ เป็นประธานคณะกรรมการ และนายสนั่น อินทรประเสริฐ เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

4. คณะกรรมการวิชาการ ข้อมูล และศึกษาแนวทางร่างกฎหมายประกอบร่างรัฐธรรมนูญ 17 คน โดยศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ เป็นประธานคณะกรรมการ และรองศาสตราจารย์วิสุทธิ โพธิ์แทน เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

5. คณะกรรมการจดหมายเหตุ ตรวจรายงานการประชุมและกิจการสภา 17 คน โดยนายเดโช สวานานนท์ เป็นประธานคณะกรรมการ และนายสุนทร ทิพย์มณี เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

หลังจากสภาร่างรัฐธรรมนูญได้มีมติตั้งคณะกรรมการสามัญและวิสามัญ พร้อมทั้งกำหนดภารกิจในการดำเนินงานแล้ว คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจึงได้ทำการร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีทั้งหมด 339 มาตรา และได้เสนอสู่ที่ประชุมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในวาระแรก เพื่อพิจารณารับร่างรัฐธรรมนูญในวันที่ 7 - 8 พฤษภาคม 2540 โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้รับร่าง 89 เสียง งดออกเสียง 1 เสียง จากนั้นที่ประชุมได้มีมติตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช จำนวน 33 คน เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ โดยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานคณะกรรมการ และศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นเลขานุการคณะกรรมการ และกำหนดให้แปรญัตติภายใน 30 วัน คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ได้ทบทวนแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญประกอบความคิดเห็นของประชาชนจากเวทีประชาพิจารณ์ และคำขอแปรญัตติของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 57 คน จนแล้วเสร็จภายใน 1 เดือน จากนั้นจึงเสนอร่างรัฐธรรมนูญสู่การพิจารณาของสภาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่สอง ซึ่งเป็นการพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 2540 จนกระทั่งวันที่ 30 กรกฎาคม 2540 เป็นอันจบการพิจารณาในวาระที่สอง โดยได้พิจารณาปรับให้คงเหลือ 336 มาตรา และต่อจากนั้นที่ประชุมมีมติเห็นสมควรให้รอไว้ 15 วัน ก่อนที่จะลงมติในวาระที่สาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2540 ที่ประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ได้ลงมติ โดยผลการลงมติปรากฏ ดังนี้

เห็นชอบ	92	เสียง
ไม่เห็นชอบ	-	เสียง
งดออกเสียง	4	เสียง

สภาร่างรัฐธรรมนูญใช้ระยะเวลาในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ทั้งสิ้น 233 วัน จากนั้นจึงได้เสนอเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 2-6 (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) ตั้งแต่วันที่ 4-10 กันยายน 2540 รัฐสภาได้พิจารณาแล้วเสร็จ และรอการพิจารณาลงมติไว้ 15 วัน จากนั้นในวันที่ 27 กันยายน 2540 ในคราวประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ 7 (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) รัฐสภา จึงได้ลงมติให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ซึ่งผลการลงมติปรากฏ ดังนี้

เห็นชอบ	578	เสียง
ไม่เห็นชอบ	16	เสียง
งดออกเสียง	17	เสียง

ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภา นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภา พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร นายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยศาสตราจารย์ไพศิษฐ์ พิพัฒน์กุล เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายพินิต อารยะศิริ เลขาธิการวุฒิสภา เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเกล้าฯ ถวายร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ประธานรัฐสภาได้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ จากนั้นจึงได้อัญเชิญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อประทับพระราชลัญจกร 4 องค์ คือ

พระราชลัญจกรมหาโองการ
 พระราชลัญจกรไอยราพต (องค์ใหญ่)
 พระราชลัญจกรหงสพิमान
 พระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์

และประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 เป็นต้นไป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ เนื้อหาสาระเป็นไปตามกรอบความคิดที่สภาร่างรัฐธรรมนูญ โดยข้อเสนอแนะของกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ 3 กรอบ คือ

กรอบที่ 1 เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมือง ประกอบด้วย สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของพลเมืองว่าด้วยหลักการในการแก้ไขปัญหา สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ ที่ยังไม่มีผลบังคับได้จริง และการแก้ไขปัญหาการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่กว้างเกินควร จนกระทบสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพ และหลักการในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระบอบการเมือง โดยการเปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมในระบอบการเมืองมากขึ้น และการแก้ปัญหาการกระจายอำนาจที่ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนในการปฏิบัติ

กรอบที่ 2 เกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ระบบการควบคุมการทุจริต การแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ป.ป.ป. ที่เป็นอิสระ ตุลาการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การตรวจเงินแผ่นดิน

กรอบที่ 3 เกี่ยวกับสถาบันการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมือง ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา พรรคการเมือง คณะรัฐมนตรีและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี

ถือได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนอย่างเป็นทางการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อนำมาประกอบการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ นับเป็นการเปิดศักราชใหม่ของการเมืองไทย ถือเป็นความหวังอันสูงส่งในการที่จะนำไปสู่การปฏิรูปทางการเมืองไทย และนำไปสู่การแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยประสบอยู่

รัฐธรรมนูญฉบับนี้นับว่ามีเนื้อหาสาระแห่งการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้ไม่ว่าจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจระหว่างองค์กร การจัดตั้งองค์กรเพื่อตรวจสอบและหลักประกันในด้านการขยายสิทธิเสรีภาพทั้งของบุคคลทั่วไปและของชุมชน โดยจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนาพรรคการเมืองไทยที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในอนาคต

หมวด 1

บททั่วไป

บททั่วไปถือว่าเป็นหมวดแรกของรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมากจะกล่าวถึงภาพรวมของอำนาจอธิปไตย ความเป็นปึกแผ่นของราชอาณาจักร โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีประเด็นสำคัญของบททั่วไปที่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญในอดีตกล่าวคือ

1. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย (มาตรา 3)
2. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 4)

หมวด 2

พระมหากษัตริย์

สำหรับหมวดที่ 2 นั้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระที่แตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา จึงไม่นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้

หมวด 3

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

คำว่า **สิทธิ** (Right) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ กฎหมายในที่นี้ ก็คือ รัฐธรรมนูญ เมื่อกล่าวถึงสิทธิในรัฐธรรมนูญ หมายถึง สิทธิในมหาชนซึ่งมีหลักเกณฑ์คลุมถึงสิทธิในทางเอกชนด้วย

เสรีภาพ (Liberty) หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เสรีภาพจึงมีความหมายต่างกับสิทธิ อย่างไรก็ตาม ถ้าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพนั้นก็อาจเป็นสิทธิด้วย จึงมีผู้เรียกรวม ๆ กันว่า สิทธิและเสรีภาพหรือสิทธิในเสรีภาพ

สำหรับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับที่ผ่าน ๆ มา ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ (มาตรา 26)
2. การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อรื้อถอนเสรีภาพจะกระทำมิได้ (มาตรา 39)
3. ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (มาตรา 40)
4. บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43)
5. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกพรรคการเมือง เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะ และการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญนี้ มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ (มาตรา 47)
6. บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือของรัฐ (มาตรา 54)
7. บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ (มาตรา 55)
8. สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 57)
9. บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากรัฐก่อนอนุญาตหรือการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบโดยส่วนรวม (มาตรา 59)
10. บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางการปกครอง อันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน (มาตรา 60)

หมวด 4

หน้าที่ของชนชาวไทย

เนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ราษฎรมี 2 สถานะ คือ สถานะที่เป็นผู้ปกครอง และสถานะที่อยู่ภายใต้การปกครอง โดยในฐานะที่ราษฎรเป็นผู้ปกครอง ราษฎรจะเลือกผู้แทนของตนมาปฏิบัติงานในสภาผู้แทนราษฎรแทนตน ส่วนในฐานะที่ราษฎรอยู่ภายใต้การปกครองนั้น รัฐธรรมนูญยอมให้ราษฎรได้ไปซึ่งสิทธิและเสรีภาพบางประการ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องกำหนดให้ราษฎรมีหน้าที่บางประการด้วย

โดยในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีประเด็นสำคัญของหน้าที่ของชนชาวไทย คือ

1. บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 68)

2. เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชน และต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง (มาตรา 70)

หมวด 5

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หมายถึง นโยบายหลักซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นแนวทางที่รัฐจะต้องปฏิบัติตาม ซึ่งไม่ว่าพรรคการเมืองจะเข้ามาจัดตั้งรัฐบาล พรรคการเมืองนั้นหรือรัฐบาลนั้นจะกำหนดนโยบายของรัฐบาล หรือกระทำการใดเป็นการขัดต่อแนวนโยบายแห่งรัฐมิได้

แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐจึงเป็นความตั้งใจของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ในการที่จะวางหลักในการบริหารราชการแผ่นดินให้กับรัฐบาล และการออกกฎหมายของรัฐบาล

โดยในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้มีประเด็นสำคัญของแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ดังต่อไปนี้

1. รัฐต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพุทธศาสนาและศาสนาอื่น รวมไปถึงส่งเสริมความสามัคคีระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา (มาตรา 73)

2. รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหารงานโดยอิสระของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา 75)

3. รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ (มาตรา 78)

4. ในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา 211 คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดเจน เพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเสนอต่อรัฐสภาปีละ 1 ครั้ง (มาตรา 88)

5. ให้รัฐจัดให้มีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ต้องให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ความเห็นชอบก่อนพิจารณาประกาศใช้ (มาตรา 89)

หมวด 6

รัฐสภา

รัฐสภา

- ★ คือ องค์กรที่มีหน้าที่ตรากฎหมายใช้บังคับภายในรัฐ

โครงสร้างของรัฐสภา

- ★ รัฐสภาเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่นิติบัญญัติอาจประกอบด้วยสภาเดียวหรือสองสภา

อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา

- ★ โดยทั่วไปอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่
 1. การตรากฎหมาย
 2. การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
 3. การให้ความเห็นชอบ

รัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกอบด้วย

1. สภาผู้แทนราษฎร
2. วุฒิสภา

เปรียบเทียบประเด็นแตกต่างที่สำคัญระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
การตรากฎหมาย	⇒ พิจารณาเฉพาะร่างพระราชบัญญัติเท่านั้น	⇒ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
กำหนดเวลานำร่าง พ.ร.บ. หรือร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาเห็นชอบแล้วขึ้นทูลเกล้าฯ	⇒ นายกฯ นำขึ้นทูลเกล้าฯ ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างฯ จากรัฐสภา	⇒ นายกฯ นำขึ้นทูลเกล้าฯ ภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างฯ จากรัฐสภา
สมัยประชุมสามัญของรัฐสภา	⇒ ในปีหนึ่งให้มี 2 สมัย ⇒ สมัยหนึ่งๆ มีกำหนดเวลา 90 วัน	⇒ ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญทั่วไป และสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ ⇒ สมัยหนึ่ง ๆ มีกำหนดเวลา 120 วัน
ผู้มีอำนาจวินิจฉัยว่าร่าง พ.ร.บ. ใดเกี่ยวข้องกับทางการเงินหรือไม่	⇒ ประธานสภาผู้แทนราษฎร	⇒ ที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะกรรมการสิทธิการสามัญของสภาผู้แทนฯ ทุกคณะ
ผู้มีสิทธิเสนอร่าง พ.ร.บ.	⇒ คณะรัฐมนตรี ⇒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	⇒ คณะรัฐมนตรี ⇒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ⇒ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตั้งแต่ 50,000 คน ขึ้นไป เข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายเฉพาะในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเท่านั้น

**เปรียบเทียบประเด็นแตกต่างที่สำคัญระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2534 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
<p>ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมร่าง พ.ร.บ. หรือ ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญหลังสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนฯ</p>	<p>⇒ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือร่าง พ.ร.บ. ที่รัฐสภายังมีได้ให้ความเห็นชอบด้วย หรือที่ พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้น 90 วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมาให้เป็นอันตกไป</p>	<p>⇒ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่าง พ.ร.บ. หรือร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยหรือเมื่อพ้น 90 วัน แล้ว มิได้พระราชทานคืนมาให้เป็นอันตกไป</p> <p>⇒ บรรดาร่างฯ ดังกล่าวข้างต้น ที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ รัฐสภาสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณีสามารถหยิบยกขึ้นพิจารณาต่อไปได้ หากคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ร้องขอภายใน 60 วัน นับแต่วันเรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรก หลังการเลือกตั้งทั่วไป และ รัฐสภามีมติเห็นชอบด้วย</p>
<p>การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป</p>	<p>⇒ ส.ส. ไม่น้อยกว่า 1/5 ของ ส.ส. ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ</p>	<p>⇒ ส.ส. ไม่น้อยกว่า 2 / 5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี และต้องเสนอชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไปด้วย หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนายกรัฐมนตรีที่มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือจงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะเสนอได้ต่อเมื่อได้ยื่นเรื่องต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาก่อน</p> <p>⇒ ส.ส. ไม่น้อยกว่า 1/5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของรัฐมนตรี ที่มีพฤติการณ์ร้ายแรง</p>

เปรียบเทียบประเด็นแตกต่างที่สำคัญระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2534 กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป		<p>มติปกติส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ราชการหรือจงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะเสนอได้ต่อเมื่อได้ยื่นเรื่องต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาก่อน</p> <p>⇒ ส.ว. ไม่น้อยกว่า 3/5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือชี้แจงปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินโดยไม่มีการลงมติ</p>

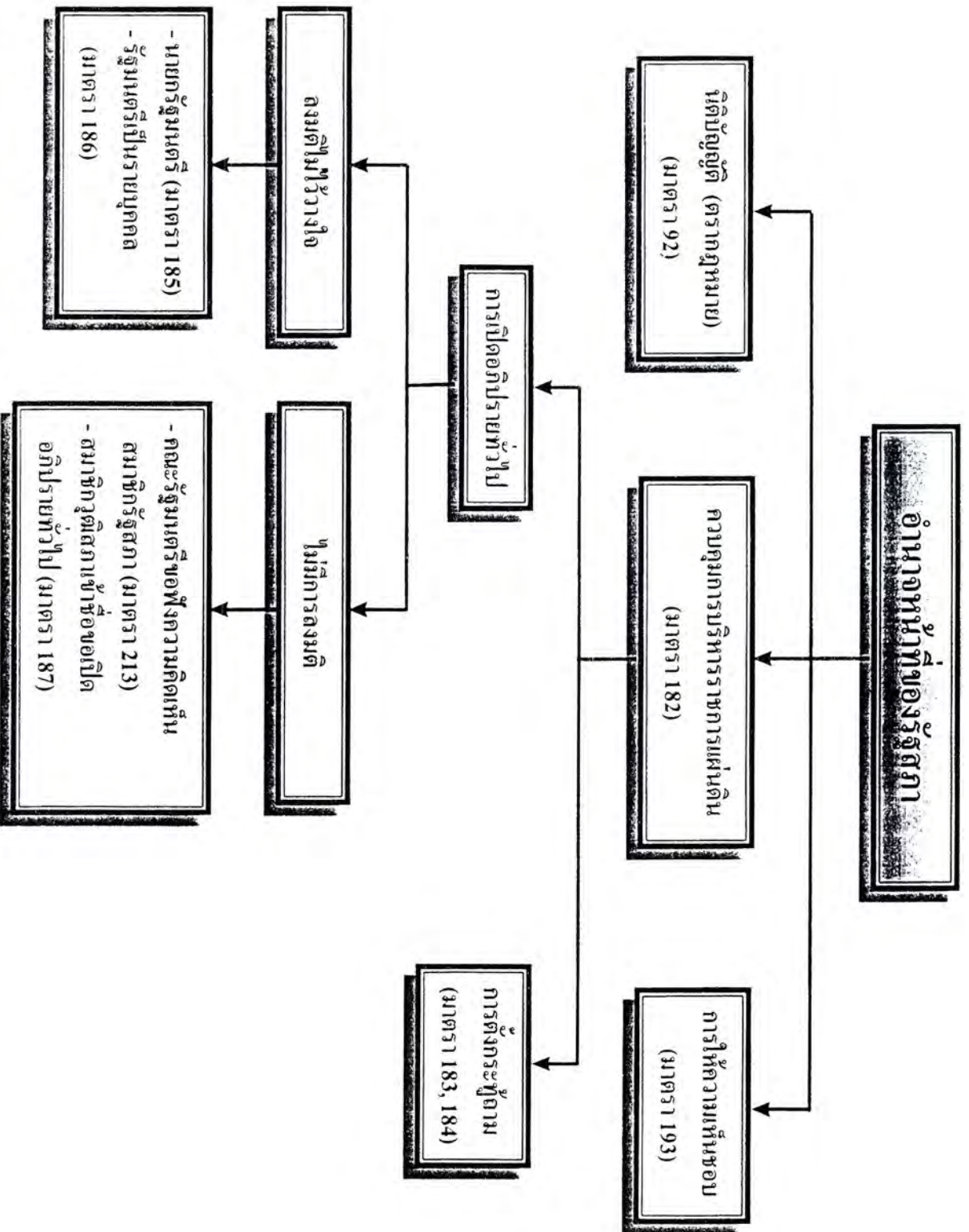
สภาผู้แทนราษฎร

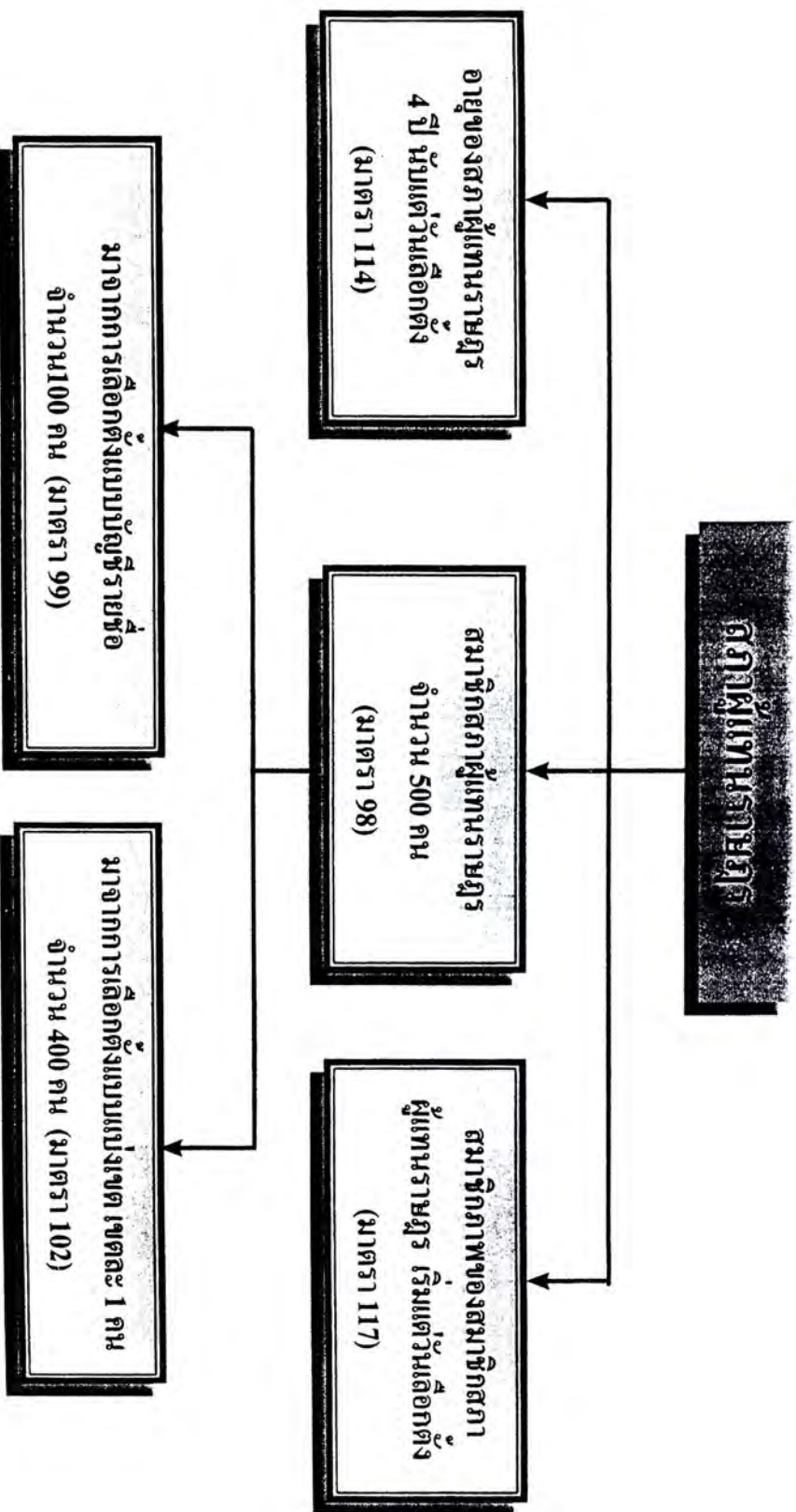
ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
จำนวน ส.ส.	⇒ จำนวน ส.ส. ขึ้นอยู่กับสัดส่วนประชากร 150,000 คน ต่อ ส.ส. 1 คน	⇒ มีจำนวน 500 คน - มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน - มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน
คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	⇒ มีสัญชาติไทยโดยการเกิดหากบิดาเป็นคนต่างด้าวต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายเลือกตั้งด้วย ⇒ ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา ⇒ ห้ามบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้	⇒ มีสัญชาติไทยโดยการเกิด ⇒ วุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า ⇒ ไม่ห้ามบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้
คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	⇒ ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ⇒ ไม่กำหนดเวลาการมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง	⇒ ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ⇒ ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 90 วัน
การเลือกตั้ง	⇒ คะแนนของผู้สมัครที่สอบตกไม่มี ความหมาย ⇒ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องลงคะแนนในเขตเลือกตั้งเท่านั้น	⇒ พรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อไม่ถึง 5% ของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศ ถือว่าไม่มีผู้ใดในบัญชีนั้นได้รับเลือกตั้ง ⇒ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้งมีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง
การนับคะแนนและประกาศผล	⇒ บัญญัติไว้ในกฎหมายเลือกตั้งว่าต้องกระทำ ณ ที่เลือกตั้งนั้น	⇒ ต้องนับคะแนนรวมกันทุกหน่วยเลือกตั้งและประกาศ ณ สถานที่แห่งเดียวในเขตเลือกตั้งนั้น

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
การสิ้นสุด สมาชิกภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ ส.ส. เป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี ได้ในขณะเดียวกัน ⇒ สภาผู้แทนราษฎร หรือคณะตุลาการ รัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ ⇒ ขาดประชุมตลอดสมัยประชุม 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ ส.ส. ที่ไปเป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี ต้องพ้นจากการเป็น ส.ส. ⇒ วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง หรือศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจาก สมาชิกภาพ ⇒ ขาดประชุมเกิน 1/4 ของจำนวนวันประชุม
ตำแหน่ง ส.ส. ว่างลง	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ เลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ หากตำแหน่งที่ว่างเป็น ส.ส. ในบัญชีรายชื่อ พรรคใด ให้ผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อของพรรคนั้น ในลำดับถัดไปเลื่อนขึ้นมาเป็นแทน ⇒ หากตำแหน่งที่ว่างเป็น ส.ส. มาจากการ เลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้มีการ เลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง

วุฒิสภา

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
จำนวนและที่มา ของ ส.ว.	⇒ มีจำนวน 2/3 ของจำนวน ส.ส. ⇒ มาจากการแต่งตั้ง	⇒ มีจำนวน 200 คน ⇒ มาจากการเลือกตั้งโดยตรง
คุณสมบัติและ ลักษณะต้องห้าม ของผู้ที่จะเป็น ส.ว.	⇒ มีอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป ⇒ ไม่จำกัดวุฒิการศึกษา ⇒ ห้ามบุคคลลหุนวอกและเป็นใบ้ ⇒ ไม่ห้ามข้าราชการประจำ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	⇒ มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ⇒ วุฒิกการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป หรือเทียบเท่า ⇒ ไม่ห้ามบุคคลลหุนวอกและเป็นใบ้ ⇒ ห้ามข้าราชการประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
คุณสมบัติของ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง		⇒ เป็นไปตามคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ส.ส.
วาระการดำรง ตำแหน่ง	⇒ 4 ปี	⇒ 6 ปี
การดำรงตำแหน่ง ประธานและรอง ประธาน	⇒ การเลือกทุก 2 ปี	⇒ อยู่จนสิ้นอายุของสภา
อำนาจหน้าที่	⇒ กลั่นกรองกฎหมาย	⇒ กลั่นกรองกฎหมาย ⇒ ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้ง และถอดถอน ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามที่รัฐธรรมนูญ บัญญัติ เช่น ป.ป.ช. , ศาลรัฐธรรมนูญ
การสิ้นสุดสมาชิก ภาพ	⇒ ส.ว. เป็นรัฐมนตรีได้ในขณะเดียวกัน ⇒ วุฒิสภาหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมี มติให้พ้นจากสมาชิกภาพ ⇒ ขาดประชุมตลอดสมัยประชุม	⇒ เมื่อไปเป็นรัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น ⇒ วุฒิสภามีมติถอดถอน หรือศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพ ⇒ ขาดประชุมเกิน 1/4 ของจำนวนวันประชุม
ตำแหน่ง ส.ว. ว่างลง	⇒ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งบุคคล เป็นสมาชิกแทน	⇒ เลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง

**การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 400 คน
(มาตรา 102)**

<p>การคำนวณเกณฑ์จำนวนราษฎร ต่อสมาชิกหนึ่งคน โดยคำนวณจากจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศเป็นสุดท้ายก่อนปี ที่มเลือกตั้งด้วยจำนวนสมาชิกผู้แทนราษฎร 400 คน (มาตรา 102)</p>	<p>จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละจังหวัดมาจากเกณฑ์จำนวนราษฎรต่อสมาชิกหนึ่งคน มาเฉลี่ยจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้นจังหวัดใด มีราษฎรไม่เต็มเกณฑ์ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินเกณฑ์ ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มอีกหนึ่งคนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์ (มาตรา 102)</p>	<p>จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละจังหวัดรวมกัน ไม่ครบ 400 คน จังหวัดใดมีเศษเหลือจากการคำนวณ มากที่สุด ในจังหวัดนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มอีก 1 คน โดยให้เพิ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวิธีการนี้แก่จังหวัด ที่มีเศษเหลือในลำดับรองลงมา จนครบ 400 คน (มาตรา 102)</p>	<p>จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เต็มเขตเลือกตั้งจังหวัดใด เป็นเขตเลือกตั้งจังหวัด มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิน 1 คน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็น เขตเลือกตั้งมีจำนวนเท่า จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน (มาตรา 103)</p>	<p>จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ ติดต่อกัน และต้องให้ จำนวนราษฎรในแต่ละเขตใกล้เคียงกัน (มาตรา 103)</p>
---	---	--	---	--

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ
(มาตรา 99)

พรรคการเมืองจัดทำขึ้นพรรคละ 1 บัญชี ไม่เกินบัญชีละ 100 คน

ผู้มีบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้นเพียงบัญชีเดียว
(มาตรา 104)

บัญชีรายชื่อพรรคการเมืองได้คะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละห้า
ของคะแนนเสียงรวมทั่วประเทศให้ถือว่าบัญชีนั้นไม่ได้รับการเลือกตั้ง

วุฒิสภา

ที่มา

มาจากการเลือกตั้ง
โดยตรงของ
ประชาชน จำนวน
200 คน

คุณสมบัติ

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
4. มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 107 (5)

ลักษณะต้องห้าม

1. ไม่เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นของพรรคการเมือง
2. ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่ถึงหนึ่งปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
3. ไม่เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในอายุของวุฒิสภาคราวก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง
4. ไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 109 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) (12) (13) หรือ (14)
5. จะเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นไม่ได้
6. การกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา 110 และมาตรา 111 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้นำมาใช้บังคับกับสมาชิกวุฒิสภาโดยอนุโลม

วาระการดำรงตำแหน่ง

มีกำหนดคราวละ 6 ปี
นับแต่วันเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล การเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ และยุติธรรม ตามครรลองระบอบประชาธิปไตย แต่ในอดีตที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น องค์กรหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล การเลือกตั้ง ยังขาดความเป็นกลางและไม่มีอิสระอย่างแท้จริง ดังนั้น ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 จึงได้บัญญัติให้มีองค์กรหนึ่งขึ้นเรียกว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” เพื่อทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแลการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้มีการออกกฎหมายคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ยังมีได้ มีการดำเนินการแต่อย่างใด

ต่อมาได้มีการรณรงค์เพื่อให้มีการปฏิรูปทางการเมืองเกิดขึ้น และเป็นเหตุนำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ในการนี้ได้คำนึงถึงการเลือกตั้ง ซึ่งนับเป็นเหตุหนึ่งที่จะทำให้การปฏิรูปทางการเมืองสัมฤทธิ์ผล หากการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ และยุติธรรม ดังนั้น จึงได้บัญญัติให้มีองค์กรหนึ่งขึ้นเรียกว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้ง” เพื่อทำหน้าที่ควบคุม และดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ และยุติธรรมเป็นองค์ ที่มีความเป็นกลางและมีอิสระอย่างแท้จริง ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีก 4 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ที่มีความเป็นกลางทางการเมือง มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และไม่มีลักษณะต้องห้าม เช่น ไม่เป็น ส.ส. , ส.ว. หรือสมาชิกพรรคการเมือง ฯลฯ มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 7 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

1. ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ว่าด้วยพรรคการเมือง ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ว่าด้วยการเลือกตั้งสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง
2. มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือส่วนราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมาย ดังระบุในข้อ 1
3. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริง และวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย ดังระบุในข้อ 1
4. สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่ง หรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม
5. ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ
6. แต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล หรือผู้แทนองค์การเอกชน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย
7. ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ประเทศสวีเดนนับว่าเป็นต้นแบบของการมีสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยประเทศสวีเดนนั้นมีองค์กรที่ทำหน้าที่ดังกล่าวเรียกว่า “ออมบุดส์แมน” (Ombudsman) ซึ่งมีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1809 และสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภานี้ก็เป็นสถาบันทางการเมืองที่ใช้แพร่หลายทั้งในยุโรปและอเมริกา

สำหรับประเทศไทยนั้น ตามที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 มาตรา 162 ทวิ เรียกชื่อว่า “ผู้ตรวจการรัฐสภา” ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามมติของรัฐสภา มีจำนวนไม่เกิน 5 คน แต่ตามที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เรียกชื่อว่า “ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา” ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ตามคำแนะนำของวุฒิสภา มีจำนวนไม่เกิน 3 คน และมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

1. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณีต่อไปนี้
 - (ก) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ
 - (ข) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน
 - (ค) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ
2. จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ด้วยเหตุที่มีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลเกิดขึ้นมาตลอดจากผู้มีอำนาจ มีโอกาส และอิทธิพลที่เหนือกว่า ซึ่งปรากฏการณ์ทางสังคมในทำนองนี้ได้อุบัติขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกและที่ปรากฏชัดแจ้งที่สุดคือสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีการสูญเสียชีวิตของบุคคลเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ภายหลังจากสงครามโลก ครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงบรรดาประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยได้ร่วมกับองค์การสหประชาชาติ เพื่อหามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว และในที่สุดก็ได้มีการประกาศเป็น “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” ขึ้น โดยที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติได้มีมติรับรอง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 และหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มักจะมีอยู่ในรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ เช่น รัฐธรรมนูญของสหรัฐ รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยก็ได้มีการให้คำรับรองมติดังกล่าวด้วยเช่นกัน และรัฐธรรมนูญของประเทศไทย ก็ได้ให้นำหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาบัญญัติไว้เช่นกันแต่ที่ผ่านมายังไม่ได้กำหนดองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับด้านสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรงดังนั้น ในการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้มีการบัญญัติให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นโดยตรง เรียกว่า “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” ซึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการอื่นอีก 10 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำ หรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขต่อบุคคล หรือหน่วยงาน หากไม่ดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภา
2. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
3. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
4. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่น ในด้านสิทธิมนุษยชน
5. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศและเสนอต่อรัฐสภา
6. อำนาจอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ เช่น อำนาจเรียกเอกสาร หรือหลักฐาน หรือบุคคลใดมาให้ด้วยคำ

หมวด 7

คณะรัฐมนตรี

ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 คำว่า “คณะรัฐมนตรี” (นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี) มีชื่อเรียกว่า “คณะกรรมการราษฎร” (ประธานคณะกรรมการราษฎร และกรรมการราษฎร) ในการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องการ ใช้คำที่จะมาแทนคำว่า “คณะกรรมการราษฎร” โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายท่านได้เสนอคำที่จะมาแทนที่ไว้หลายคำ เช่น “คณะเสนาบดี, รัฐมนตรีสภา, คณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการราษฎร” ผลการพิจารณาปรากฏว่า ที่ประชุมเห็นชอบให้ใช้คำว่า “คณะรัฐมนตรี” แทนคำว่า “คณะกรรมการราษฎร” โดยให้เรียกชื่อผู้เป็นหัวหน้าว่า “นายกรัฐมนตรี” ส่วนสมาชิกคนอื่น ๆ ในคณะรัฐมนตรีให้เรียกว่า “รัฐมนตรี” ซึ่งคำดังกล่าวได้ใช้เรียกมาจนถึงปัจจุบันนี้

ตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 มาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประเทศไทยมีคณะรัฐมนตรีมาแล้วจำนวน 53 คณะ ซึ่งจำนวนรัฐมนตรีของแต่ละคณะขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับที่จะกำหนดไว้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดไว้ให้คณะรัฐมนตรีมีจำนวนไม่เกิน 36 คน โดยคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่ในการบริหารประเทศ ตามนโยบายที่ให้ไว้ต่อรัฐสภา

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
	หมวด 7 คณะรัฐมนตรี	หมวด 7 คณะรัฐมนตรี
จำนวน คณะรัฐมนตรี	- นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอื่น อีกไม่เกิน 48 คน	- นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอื่น อีกไม่เกิน 35 คน
ที่มาของ นายกรัฐมนตรี	- นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร	- นายกรัฐมนตรีต้องแต่งตั้งจากสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรหรือผู้เคยเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่พ้นจาก สมาชิกภาพเมื่อได้รับการแต่งตั้งเป็น นายกรัฐมนตรีในอายุของสภาผู้แทน ราษฎรชุดเดียวกัน - นายกรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะเดียวกัน มิได้ ความเป็นสมาชิกภาพของสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการแต่งตั้ง เป็นนายกรัฐมนตรีจะหมดลงภายหลัง วันที่ได้รับการแต่งตั้ง 30 วัน - ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาบุคคล ที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ยี่เรียกประชุมรัฐสภาครั้งแรก มติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบในการ แต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกใน ที่ประชุม

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
ที่มาของ นายกรัฐมนตรี	-	<ul style="list-style-type: none"> - หลังจาก 30 วันแล้ว ถ้าไม่มีบุคคลใดได้รับคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งให้เป็นนายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร นำความกราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ เพื่อทรงมีพระราชโองการแต่งตั้งบุคคลที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเป็นนายกรัฐมนตรีภายใน 15 วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนด
ที่มาของรัฐมนตรี	-	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาในขณะเดียวกันมิได้ ความเป็นสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีจะหมดลงภายหลังจากที่ได้รับการแต่งตั้ง 30 วัน
ลักษณะต้องห้าม และคุณสมบัติของ รัฐมนตรี	<ul style="list-style-type: none"> - มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง - มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปีบริบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีสัญชาติไทยโดยการเกิด - รัฐมนตรีต้องอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์ - การศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า - ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดมาแล้วยังไม่เกินหนึ่งปี นับถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เว้นแต่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงตามอายุของวุฒิสภา

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรี		<ul style="list-style-type: none"> - รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่ถ้าหากรัฐมนตรีประสงค์จะรับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวต่อไปให้แจ้งแก่ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้โอนหุ้นดังกล่าวให้นิติบุคคลจัดการดูแลต่อไป
การทำประชามติ		<ul style="list-style-type: none"> - คณะรัฐมนตรีขอให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติในกิจการที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือของประชาชน ผลของการออกเสียงประชามติเป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเท่านั้น
การแถลงนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> - คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติ ความไว้วางใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจภายใน 15 วัน นับแต่วันที่เข้ารับหน้าที่ ถ้าหากมีเรื่องสำคัญก่อนที่จะมีการแถลงนโยบายให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับหน้าที่ดำเนินการไปก่อนเพียงเท่าที่จำเป็น
สิทธิรัฐมนตรีในที่ประชุม	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุม แถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา ซึ่งตนมิได้เป็นสมาชิก แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน 	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภา แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามีมติให้เข้าประชุมในเรื่องใด รัฐมนตรีต้องเข้าร่วมประชุม

ประเด็นสำคัญ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
การสิ้นสุดของ คณะรัฐมนตรี	<ul style="list-style-type: none"> - สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ - อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร - คณะรัฐมนตรีทั้งคณะลาออก <p>คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ - อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร - คณะรัฐมนตรีทั้งคณะลาออก <p>คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่</p> <p>ถ้าคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งโดยอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือการยุบสภาผู้แทนราษฎร จะใช้อำนาจแต่งตั้งหรือโยกย้ายข้าราชการประจำของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือให้พ้นจากตำแหน่งมิได้ เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง</p>
การสิ้นสุดของ รัฐมนตรี		<ul style="list-style-type: none"> - วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้
ผลตอบแทน		<ul style="list-style-type: none"> - นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญ หรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น
การจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม ขึ้นใหม่		<ul style="list-style-type: none"> - การจัดตั้งกระทรวง ทบวง กรมขึ้นใหม่ โดยมีการเพิ่มตำแหน่งหรืออัตราของข้าราชการหรือลูกจ้าง ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ - การรวมหรือโอนกระทรวง ทบวง กรม ที่มีผลเป็นการจัดตั้งขึ้นใหม่ โดยไม่มีการเพิ่มอัตราหรือตำแหน่งของข้าราชการ หรือลูกจ้าง รวมทั้งการยุบกระทรวง ทบวง กรม ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

คณะรัฐมนตรี

องค์ประกอบ

นายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 35 คน

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
4. ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 109 (1) (2) (3) (4) (6) (7) (12) (13) หรือ (14)
5. ไม่เคยด้อยค่าพหุภาษาให้จำคุก ตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมาไม่ถึง 5 ปี
6. ก่อให้เกิดความเสียหายอันมิอาจแก้ไขได้
7. ความเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
8. ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือเคยเป็นสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกิน 1 ปี นับถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เว้นแต่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงตาม ม. 133 (1)
9. รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากราชการการเมืองมิได้
10. รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใด ตามที่บัญญัติใน ม. 110 มิได้
11. รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือเป็นผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป
12. นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็น ค.ศ. หรือ ค.จ. ในขณะเดียวกันมิได้
13. นายกรัฐมนตรีต้องแต่งตั้งจาก ค.ศ. หรือผู้เคยเป็น ค.ศ. แต่พ้นจากสมาชิกภาพตาม ม. 118 (7) ในอายุของสภาผู้แทนราษฎรชุดเดียวกัน

การออกเสียงประชามติโดยประชาชน

ถ้าหากคณะรัฐมนตรีเห็นว่ากิจการในเรื่องใด อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสีย ของประเทศหรือประชาชนจะขอปรึกษา ความเห็นของประชาชนจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ โดยให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ซึ่งการออกเสียงประชามติจะมีผลเป็นการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเท่านั้น คณะรัฐมนตรีจะนำไปปฏิบัติหรือไม่ก็ได้

การสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรี

พ้นคณะ

1. ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง ตาม ม. 216
2. อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
3. คณะรัฐมนตรีลาออก

เฉพาะตัว

1. ตาย
2. ลาออก
3. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตาม ม. 306
4. ต้องคำพิพากษาให้จำคุก
5. สภาผู้แทนราษฎรมติไม่ไว้วางใจตาม ม. 185 หรือ ม. 186
6. กระทำการอันต้องห้ามตาม ม. 208 หรือ ม. 209 อันต้อง
7. มีพระบรมราชโองการตามมาตรา 217
8. ถูกศาลกมติดำเนินคดีตาม ม. 307 ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

หมวด 8

ศาล

แบ่งเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

บททั่วไป

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลยุติธรรม

ศาลปกครอง

ศาลทหาร

ในหมวดนี้ มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของบททั่วไป โดยมีการเพิ่มสิทธิของผู้ต้องหา พยาน ผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครองมากขึ้น ได้แก่

- การพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ (มาตรา 236)
- การจับและคุมขังบุคคลใดจะต้องมีหมายของศาลและต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน 48 ชั่วโมงเพื่อขออนุมัติในการคุมขังต่อไป (มาตรา 237)
- ห้ามค้นในที่โศกนาถ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุให้ค้นได้ โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 238)
- ผู้ต้องหาในคดีอาญาในชั้นสอบสวนมีสิทธิขอให้ทนายความเข้าฟังการสอบปากคำของตนได้ (มาตรา 241 วรรคท้าย)
- ผู้ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น บุคคลนั้นหรือทายาทมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ (มาตรา 245 วรรคท้าย)
- ผู้เป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีได้เป็นผู้กระทำความผิด มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ (มาตรา 246)
- กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร หรือศาลอื่น ให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลอื่นและผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกิน 4 คน (มาตรา 248)
- การโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษาและตุลาการ (มาตรา 249 วรรคท้าย)

ในส่วนของศาลยุติธรรมมีการเปลี่ยนแปลงบางส่วน ได้แก่

- เพิ่มแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา ประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวน 9 คน ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ เรียก “ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” (มาตรา 272)

- ให้มีคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือน และลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม (มาตรา 273 วรรคสอง)

- เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมโดยให้บุคคลภายนอกที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภาเข้าไปเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 คน ร่วมกับประธานศาลฎีกาและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการในแต่ละชั้นศาล 12 คน (มาตรา 274)

- ให้หน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานอิสระ (มาตรา 275)

นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองให้เป็นองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนศาลทหารไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ศาลรัฐธรรมนูญ

เดิมเรียกว่า “คณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ” ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เรียกว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” โดยการเปลี่ยนรูปแบบจาก “คณะกรรมการ” มาเป็น “ศาลทางการเมือง” ให้มีอำนาจหน้าที่กว้างขวางและเด็ดขาดมากกว่าเดิม เพื่อให้เป็นองค์กรควบคุมตรวจสอบการดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กรทั้งหลายตามรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 14 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา ต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้มีสัญชาติไทย โดยการเกิด อายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าปีบริบูรณ์ เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด อธิบดีหรือเทียบเท่าหรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (4) - (7)

ที่มาของศาลรัฐธรรมนูญ มาจากการคัดเลือกของ “คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ” มีวาระดำรงตำแหน่ง 9 ปี จะดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวและอาจถูกถอดถอนจากตำแหน่งโดยมติของวุฒิสภา

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

1. วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้งระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่น
2. วินิจฉัยปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจขององค์กรทางการเมืองต่าง ๆ
3. วินิจฉัยเรื่องการขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี
4. วินิจฉัยเกี่ยวกับมติ หรือข้อบังคับของพรรคการเมืองที่ขัดหรือแย้งกับการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย

๗๑๙

ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดๆ เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ

ศาลรัฐธรรมนูญ

องค์ประกอบ

ประธาน 1 คน และ
ตุลาการ 14 คน ซึ่ง
พระมหากษัตริย์ทรง
แต่งตั้งตามคำแนะนำ
ของวุฒิสภา

การสรรหา

อำนาจหน้าที่

อำนาจหน้าที่

- วินิจฉัยประเด็นข้อขัดแย้ง
ระหว่างรัฐธรรมนูญกับกฎหมายอื่น
- วินิจฉัยปัญหาเรื่องขอบเขตอำนาจ
ขององค์กรทางการเมืองต่าง ๆ
- วินิจฉัยการขาดคุณสมบัติหรือ
มีลักษณะต้องห้ามของกรรมการ
การเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี
- วินิจฉัยเกี่ยวกับมติหรือข้อบังคับ
พรรคการเมืองว่าขัดหรือแย้งกับ
การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาตุลาการรัฐธรรมนูญ

ซึ่งมาจาก

- ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาลงคะแนนลับเลือกผู้พิพากษาศาลฎีกา 5 คน
- ที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดลงคะแนนลับเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุด 2 คน
- ประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
อย่างละ 4 คน ผู้แทนพรรคการเมือง 4 คน เป็นกรรมการร่วมเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
สาขานิติศาสตร์ 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิสภาหรือรัฐศาสตร์ 6 คน แล้วให้ที่ประชุมวุฒิสภา
คัดเลือกเหลือ 5 คน และ 3 คน ตามลำดับ

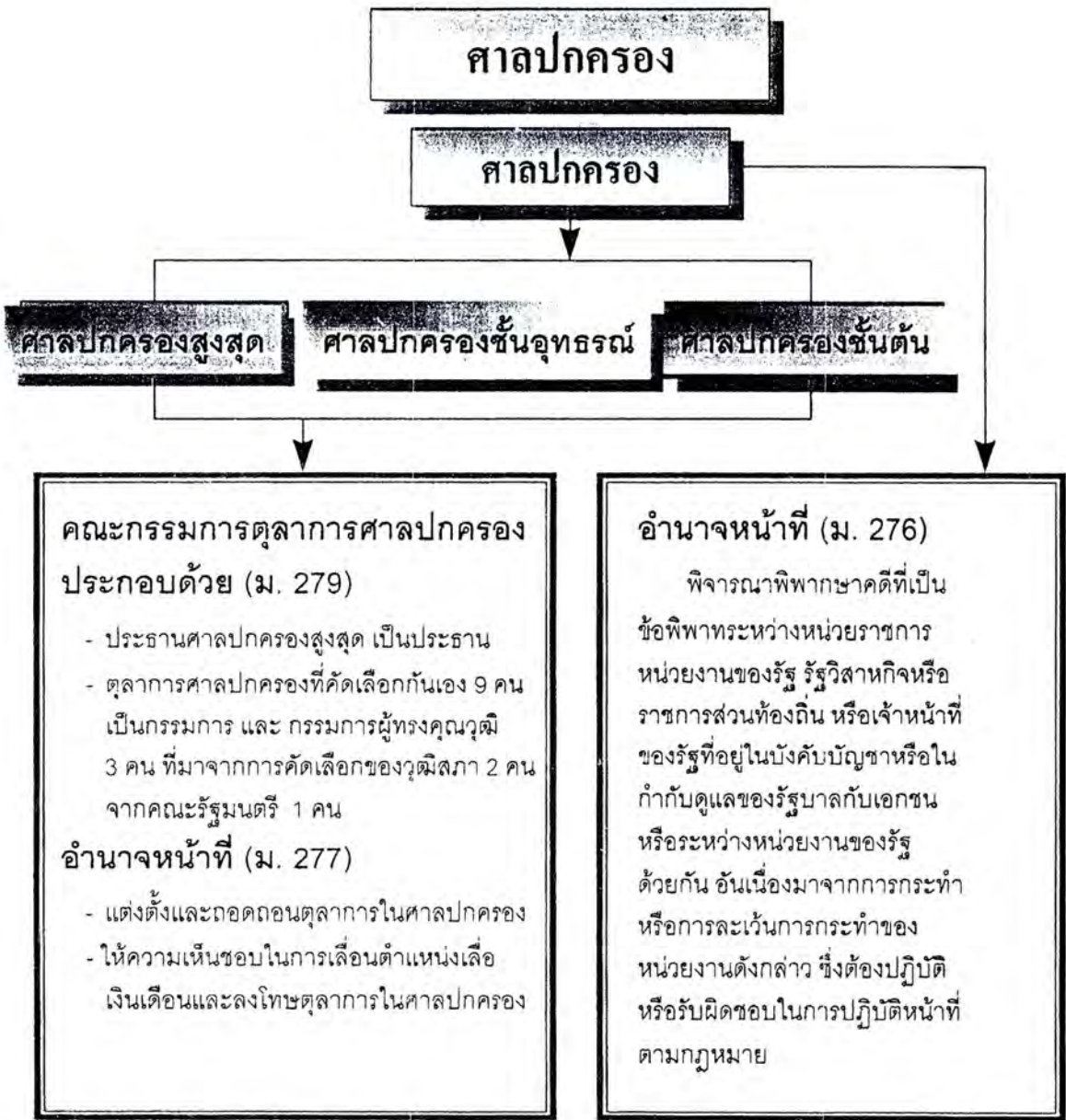
ศาลปกครอง

ความพยายามในการจัดตั้งศาลปกครองในประเทศไทยได้มีมาเป็นเวลานานแล้ว โดยได้มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ต่อมาได้นำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 อีกครั้ง แต่ศาลปกครองก็ยังไม่มีการจัดตั้งขึ้น ทั้งนี้ เพราะมีปัญหาว่าจะให้ศาลปกครองเป็นอิสระแยกต่างหากจากศาลอื่นหรือเป็นส่วนหนึ่งของศาลยุติธรรม

จนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้ศาลปกครองเป็นองค์กรอิสระไม่สังกัดหน่วยงานใดของรัฐแยกต่างหากจากศาลอื่น โดยมีหน่วยราชการเป็นอิสระขึ้นตรงต่อประธานศาลปกครองสูงสุด

ศาลปกครอง ประกอบด้วย ศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น และอาจมีศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ด้วยก็ได้ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐ รัฐบาลกับเอกชนหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งต้องปฏิบัติหรือรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

ในศาลปกครองจะมีคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองซึ่งประกอบด้วยประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นประธาน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครองที่คัดเลือกกันเอง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ที่ได้รับเลือกจากวุฒิสภา 2 คน และจากคณะรัฐมนตรี 1 คน มีอำนาจหน้าที่พิจารณาแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการในศาลปกครอง ให้ความเห็นชอบในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและลงโทษตุลาการในศาลปกครอง

คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ประกอบด้วย (ม. 279)

- ประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นประธาน
- ตุลาการศาลปกครองที่คัดเลือกกันเอง 9 คน เป็นกรรมการ และ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ที่มาจากการคัดเลือกของวุฒิสภา 2 คน จากคณะรัฐมนตรี 1 คน

อำนาจหน้าที่ (ม. 277)

- แต่งตั้งและถอดถอนตุลาการในศาลปกครอง
- ให้ความเห็นชอบในการเลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและลงโทษตุลาการในศาลปกครอง

อำนาจหน้าที่ (ม. 276)

พิจารณาพิพากษาคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐบาลกับเอกชน หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการกระทำ หรือการละเว้นการกระทำของหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งต้องปฏิบัติหรือรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

หมวด 9

การปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งใช้หลักการกระจายอำนาจการปกครอง โดยการที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางไปจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยมีอิสระตามสมควร ไม่ต้องขึ้นอยู่กับบัญชาของการบริหารราชการส่วนกลาง เพียงแต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลเท่านั้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็น 6 รูปแบบ และแบ่งได้เป็น 2 ระบบด้วยกัน กล่าวคือ

1. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามระบบทั่วไปในปัจจุบันมีอยู่สี่รูปแบบ คือ
 - ก. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - ข. องค์การบริหารส่วนตำบล
 - ค. เทศบาล
 - ง. สุขาภิบาล
2. การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามระบบพิเศษมีอยู่สองรูปแบบ คือ
 - ก. กรุงเทพมหานคร
 - ข. เมืองพัทยา

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540
กับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
<ol style="list-style-type: none"> มีอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง ทำหน้าที่กำหนด อำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการ สาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ตลอดจนการจัดสรรสัดส่วนภาษีและ อากาศระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วย และเมื่อได้กระทำการดังกล่าวแล้ว จะต้อง นำเรื่องมาพิจารณาทบทวนใหม่ทุกระยะเวลา ไมเกิน 5 ปี นับแต่วันที่มีการกำหนดอำนาจและ หน้าที่หรือวันที่มีการจัดสรรภาษีและอากร สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจาก ความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น ราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีจำนวนไม่น้อยกว่า 3/4 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่มาลงคะแนนเสียงเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้ บริหารท้องถิ่น ผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง การลง คะแนนเสียงต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนน ไม่น้อยกว่า 1/2 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 	<ol style="list-style-type: none"> มีอิสระในการกำหนดนโยบาย และการภาษี อากร และการเงิน ไม่ได้บัญญัติไว้ สมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก แต่ การแต่งตั้งสมาชิกจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่จำเป็น และต้องมีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการ เลือกตั้งเป็นหลัก แต่การแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่จำเป็น ไม่ได้บัญญัติไว้

<p style="text-align: center;">รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</p>	<p style="text-align: center;">รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534</p>
<p>6. ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใดมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1/2 ของจำนวนผู้มีสิทธิ เลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิ เข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้สภา ท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ คำร้องขอ ต้องจัดทำเป็นร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอมาด้วย</p>	<p>6. ไม่ได้บัญญัติไว้</p>

แผนปฏิบัติการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ที่มาของสมาชิกสภาท้องถิ่น
คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

สมาชิกสภาท้องถิ่น

1. ต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน
2. มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

1. ให้นำจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น
2. มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี
3. ต้องไม่เป็นข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือของราชการส่วนท้องถิ่น

สิทธิและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. สิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการที่อาศัยและเข้า ไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ
2. หน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
3. มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย บัญญัติในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

การควบคุมสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยประชาชน

ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่า 3/4 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดจะเสนอเสียงเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง การลงคะแนนเสียงต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 1/2 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด

การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นโดยประชาชน

ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1/2 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่น เพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ คำร้องขอต้องจัดทำเป็นร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอมาด้วย

หมวด 10

การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

นับเป็นหมวดที่มีความสำคัญและน่าสนใจในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่ให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เพื่อมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงใช้ตำแหน่งหน้าที่ไปในทางที่มีขอบ ป้องกันการทุจริตและให้ถูกถอดถอนจากตำแหน่งได้ โดยมีมาตรการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ดังนี้

- การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)
- การถอดถอนจากตำแหน่ง
- การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ได้บัญญัติให้เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรีต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน แต่ยังไม่รัดกุมและตรวจสอบได้จริง รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงได้บัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทั้งของตนเอง ของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ถึง 3 ครั้งด้วยกัน คือ

1. ภายใน 30 วัน นับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง
2. ภายใน 30 วัน นับแต่วันพ้นจากตำแหน่งและ
3. ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้ว 1 ปี

หากผู้ดำรงตำแหน่งและข้าราชการระดับสูงที่ยื่นบัญชีไว้แล้วภายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีหลังจากพ้นตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งตาย

การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ ให้ยื่นพร้อมสำเนาพิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งสำเนาแสดงรายการเสียภาษีเงินได้ประจำปีที่ผ่านมาด้วย นอกจากนี้ยังต้องเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีให้สาธารณชนทราบด้วย

เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตายหรือพ้นจากตำแหน่ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะทำการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินแล้วประกาศผลการตรวจสอบในราชกิจจานุเบกษา หากปรากฏว่ามีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะรายงานให้อัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นตกเป็นของแผ่นดินและมีบทลงโทษหากมีการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินฯ หรือยื่นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นหรือนับแต่วันที่ตรวจพบและห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี นับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง หลังจากนั้นให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

เป็นองค์กรทางการเมืองที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการประจำ มีความเป็นอิสระ โดยกำหนดรูปแบบและอำนาจหน้าที่ต่างไปจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.ป.)

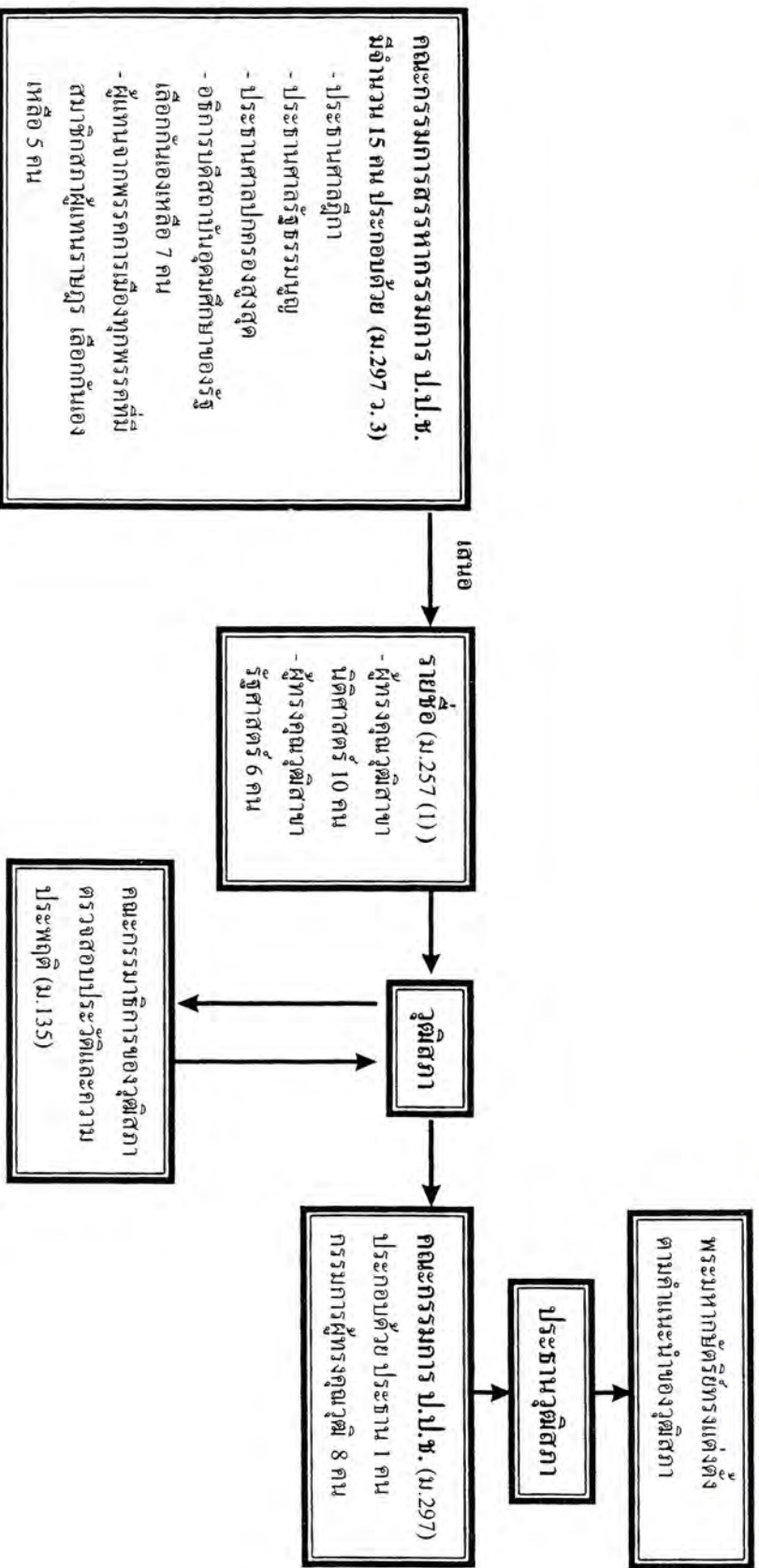
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประกอบด้วย ประธาน 1 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา โดยต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์มีคุณสมบัติ คือ มีสัญชาติไทยโดยการเกิด อายุไม่ต่ำกว่า 45 ปี เคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิการบดี อธิบดีหรือเทียบเท่าหรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 256 (4) - (7)

ที่มาของกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มาจากการคัดเลือกของ “คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” แทนมาจากการเสนอชื่อของฝ่ายบริหาร มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี จะดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวและอาจถูกถอดถอนจากตำแหน่งโดยมติของวุฒิสภา

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

1. ได้สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนเสนอต่อวุฒิสภาและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
2. ได้สวนการรั่วรัยผิดปกติหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการประจำ
3. ตรวจสอบและประกาศการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี
4. ตรวจสอบความถูกต้องและการมีอยู่จริงรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

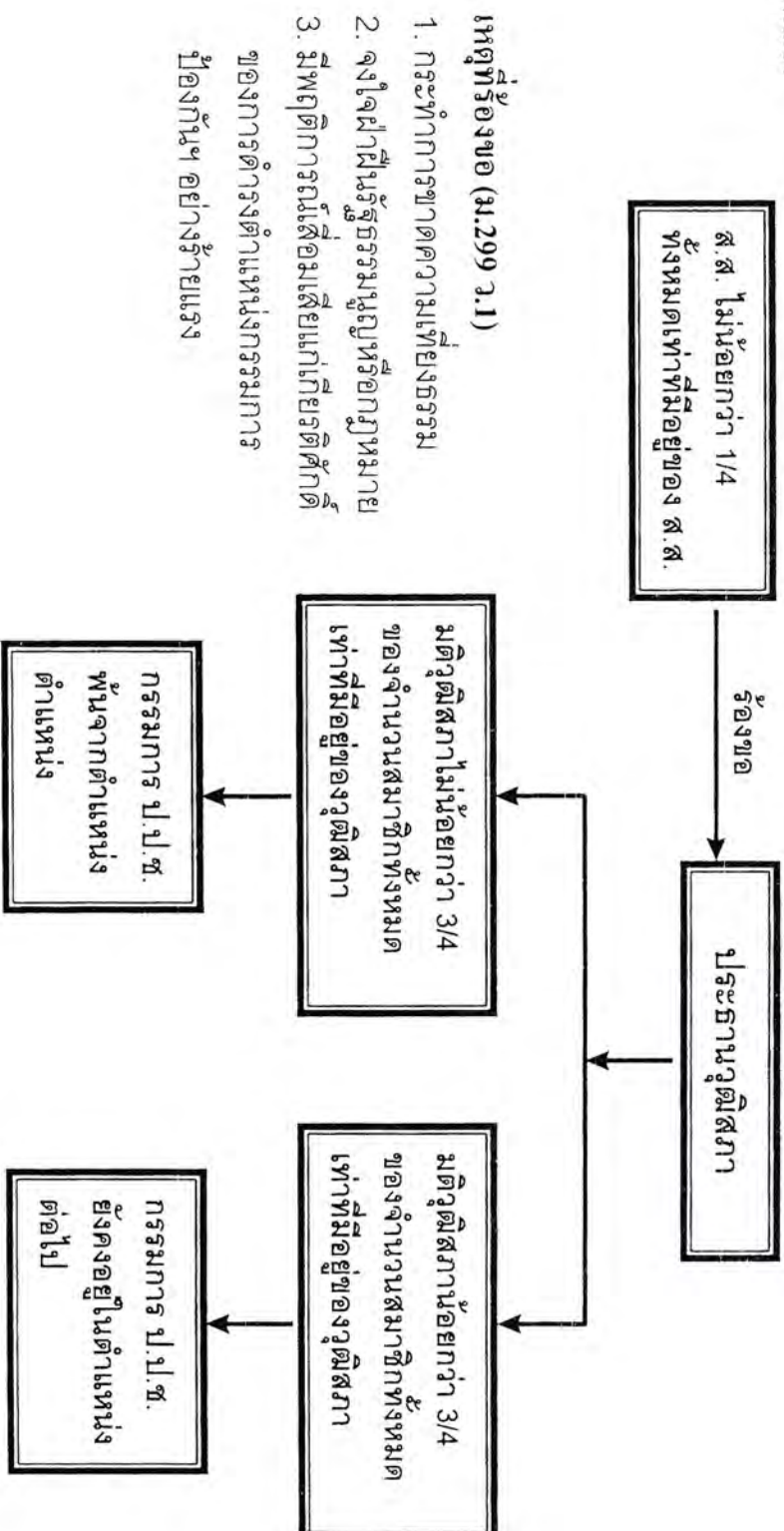
การถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

มี 2 กรณี

1. ถอดถอนโดยวุฒิสภา
2. ถอดถอนโดยศาลฎีกา

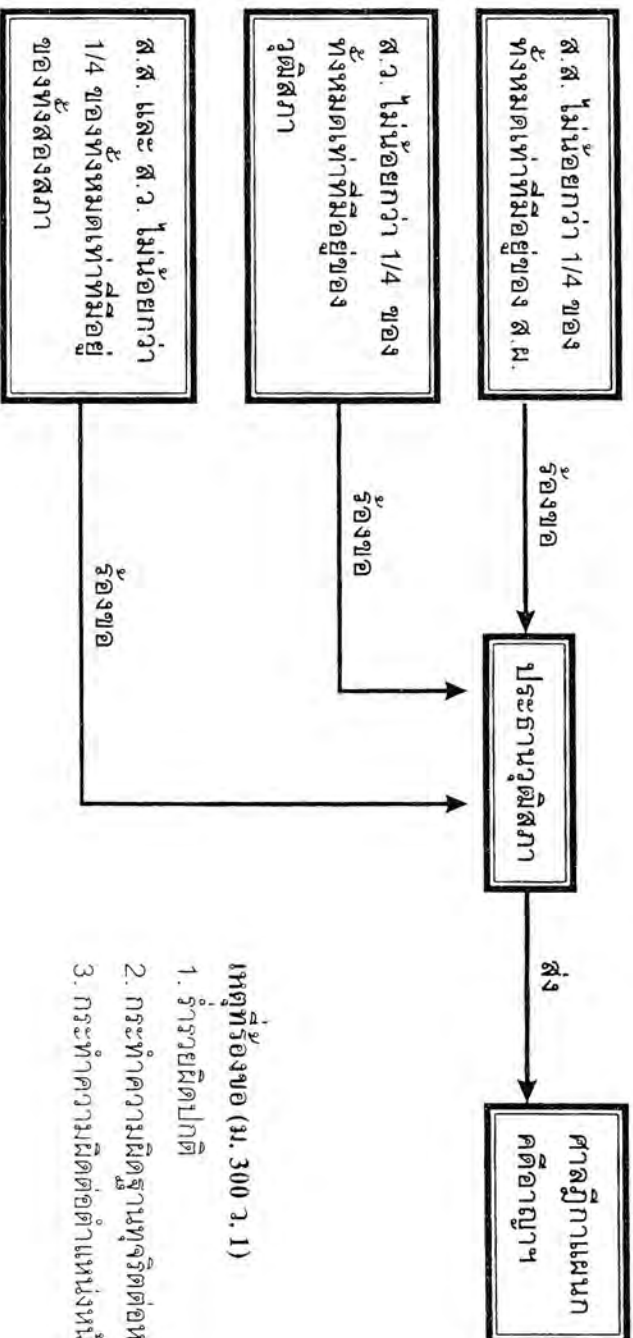
แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การถอดถอนโดยวุฒิสภา (ม.299)

การถอดถอนคณะกรรมาการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

การถอดถอนโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมือง (ม.300)

เหตุที่ร้องขอ (ม. 300 ฎ. 1)

1. ร่ำรวยผิดปกติ
2. กระทำคามผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่
3. กระทำคามผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

การถอดถอนจากตำแหน่ง

การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูง แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลดังต่อไปนี้

1. นายกรัฐมนตรี
2. รัฐมนตรี
3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
4. สมาชิกวุฒิสภา
5. ประธานศาลฎีกา
6. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
7. ประธานศาลปกครองสูงสุด
8. อัยการสูงสุด
9. กรรมการการเลือกตั้ง
10. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
11. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
12. กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
13. ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงตามกฎหมายประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ซึ่งมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติดำเนินไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อหน้าที่ในการยุติธรรม ฯลฯ และต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาให้ชัดเจน

2. สมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนสมาชิกวุฒิสภา

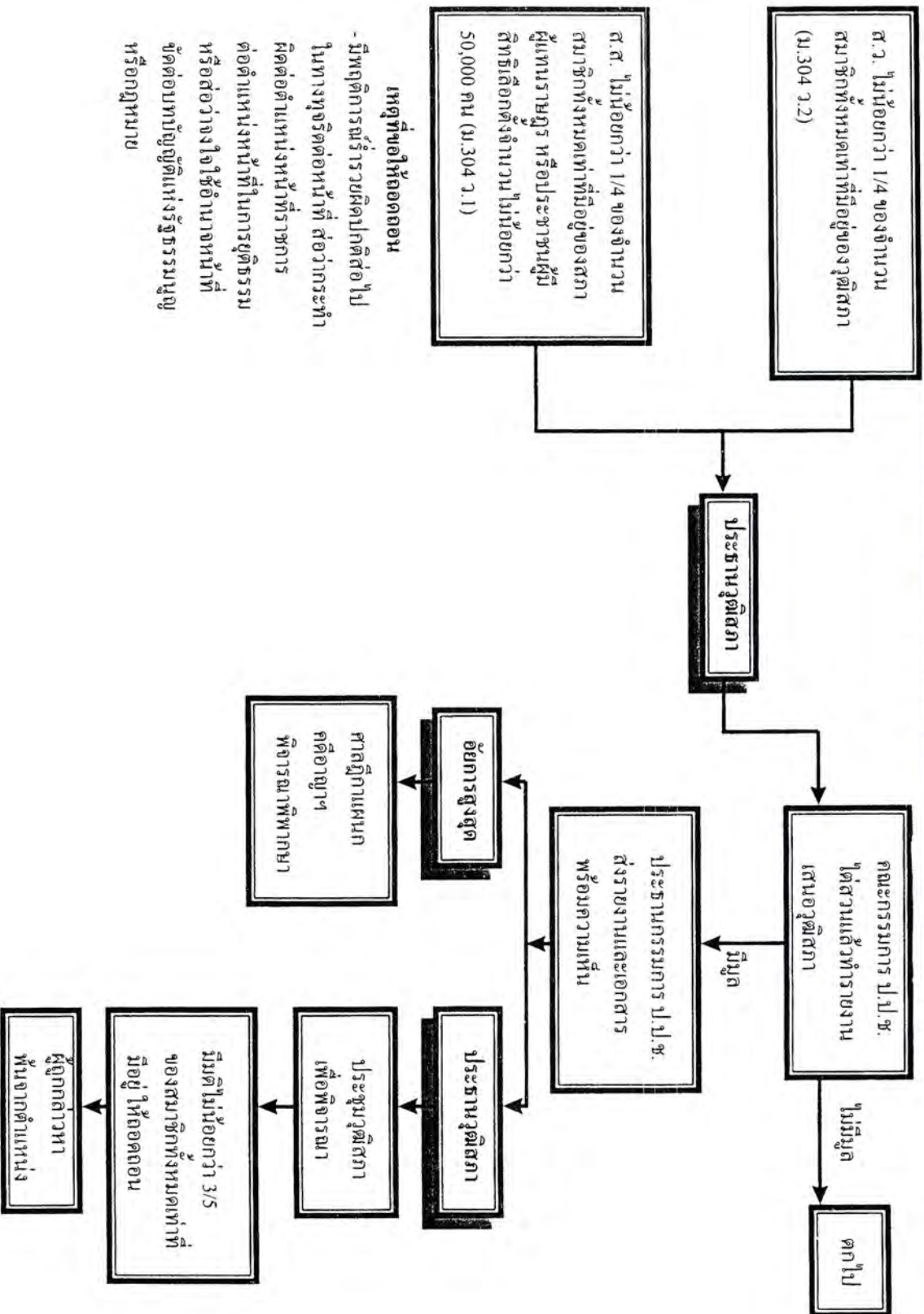
ทั้ง 2 กรณีดังกล่าวเมื่อประธานวุฒิสภาได้รับเรื่องจะส่งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้สวนแล้วทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภา โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่าข้อกล่าวหาเป็นมูลหรือไม่ พร้อมระบุเหตุผล

- ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาอันตกไป

- ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาเป็นมูลให้ผู้ถูกกล่าวหางดปฏิบัติหน้าที่ แล้วให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารพร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภา เพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่งให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในการพิจารณาของวุฒิสภา ถ้าวุฒิสภาลงมติไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง หรือออกจากราชการนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนและตัดสิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือในการรับราชการเป็นเวลา 5 ปี มตินี้ให้เป็นที่สิ้นสุด แต่ไม่กระทบกระเทือนการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น

การถอดถอนจากตำแหน่ง

เหตุที่ขอให้ถอดถอน

- มีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติต่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ต่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
- ต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือต่อว่าองใ้ใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

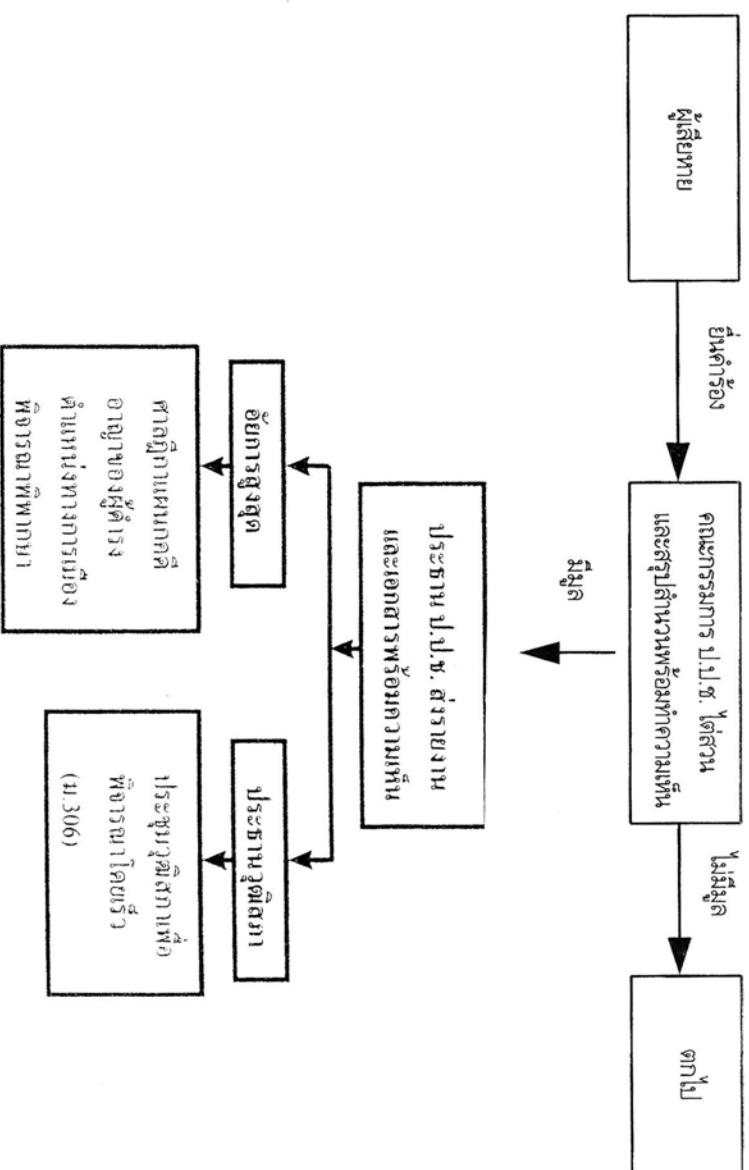
ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร้ายยคิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้ไต่สวนและสรุปสำนวนพร้อมทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกล่าวหา

- ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูล ให้ข้อกล่าวหาตกไป

- ถ้าเห็นว่าข้อกล่าวหาไม่มูลให้ผู้ถูกกล่าวหางดปฏิบัติหน้าที่ แล้วให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติส่งรายงานและเอกสารพร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานวุฒิสภา เพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณา และส่งให้อัยการสูงสุดดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในการพิจารณาคดีให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ยึดสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา โดยมีอำนาจเรียกเอกสารหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ทั้งขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ นอกจากนี้ยังมีให้นำเรื่องความคุ้มกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามาใช้กับการพิจารณาคดีด้วย โดยให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีอำนาจพิจารณาคดีและคุมขังสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในระหว่างสมัยประชุมได้ การพิพากษาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ถือเสียงข้างมาก คำสั่งและคำพิพากษาให้เปิดเผยและเป็นที่สุด

การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เหตุที่กล่าวหา (ม.308)

1. รักรับผลประโยชน์
2. กระทำลงมผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา
3. กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น
4. ทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

หมวด 11

การตรวจเงินแผ่นดิน

การตรวจเงินแผ่นดินในปัจจุบันมีสาระสำคัญ ดังนี้

ฐานะ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง มีฐานะเป็นกรมอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี และมีผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (ข้าราชการพลเรือนสามัญ ระดับ 11 ซึ่งการแต่งตั้งต้องได้รับความเห็นชอบจากสภา) เป็นหัวหน้าส่วนราชการ

หน้าที่ความรับผิดชอบ สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

- (1) ตรวจสอบรายงานการเงินของแผ่นดินและบัญชีทุนสำรองเงินตราและแสดงความเห็นว่าเป็นไปตามกฎหมายและตามความเป็นจริงหรือไม่
- (2) ตรวจสอบการจัดเก็บรายได้ของหน่วยรับตรวจและแสดงความเห็นว่าเป็นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมติคณะรัฐมนตรีหรือไม่
- (3) ตรวจสอบการรับจ่าย การเก็บรักษา และการใช้จ่ายเงิน และทรัพย์สินอื่นหรือที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยรับตรวจและแสดงความเห็นว่าเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและมติคณะรัฐมนตรีหรือไม่และแสดงความเห็นตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปสำหรับหน่วยรับตรวจที่เป็นรัฐวิสาหกิจ
- (4) ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยรับตรวจ และแสดงความเห็นว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์เป็นไปโดยประหยัด ได้ผลตามเป้าหมายและมีผลคุ้มค่าหรือไม่

การตรวจเงินแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กล่าวไว้ คือ

1. มีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินทำหน้าที่ตรวจเงินแผ่นดิน
2. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 9 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา ซึ่งจากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การคลัง และด้านอื่น มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว
3. พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตามคำแนะนำของวุฒิสภา
4. การกำหนดคุณสมบัติและวิธีการเลือกบุคคลดังกล่าวต้องเป็นไปเพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีความซื่อสัตย์สุจริต และเพื่อให้ได้หลักประกันความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

หมวด 12

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญไม่ว่าโดยการแก้ไขถ้อยคำหรือข้อความเดิมที่มีอยู่แล้ว หรือโดยการเพิ่มเติมข้อความใหม่เข้าไป การที่ให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญได้นั้นนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะรัฐธรรมนูญก็เหมือนกับกฎหมายอื่นโดยทั่วไปที่อาจล้าสมัย หรืออาจไม่เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในเวลาต่อมา เมื่อมีการยอมให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญได้แล้ว หนทางที่จะควบคุมมิให้มีการแก้ไขพร่ำเพรื่อ จนรัฐธรรมนูญคลายความสำคัญในฐานะกฎหมายสูงสุดของประเทศก็คือการทำให้รัฐธรรมนูญนั้นแก้ไขได้ยาก ซึ่งจะต้องทำโดยอาศัยกระบวนการพิเศษ และใช้กฎหมายลำดับเดียวกัน คือ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญที่มีอยู่นั้น มิใช่ออกเป็นกฎหมายธรรมดาแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม

สำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ในทำนองเดียวกันกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แต่มีส่วนที่แตกต่างกันอยู่ 2 ประการ คือ

1. การเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก

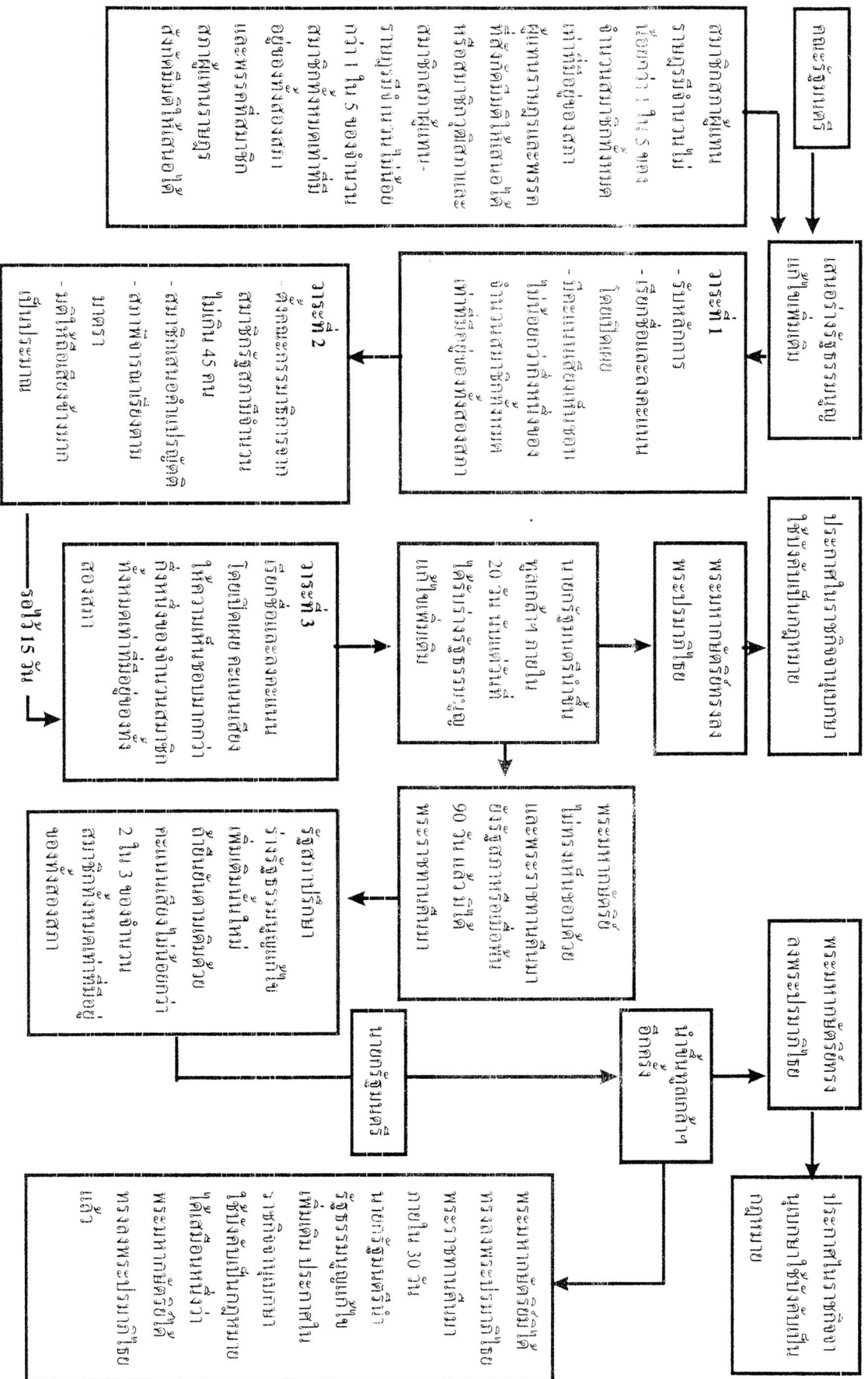
(ก) คณะรัฐมนตรี

(ข) ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 1/5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร แต่รัฐธรรมนูญฯ ปี 34 บัญญัติไว้ไม่น้อยกว่า 1/3

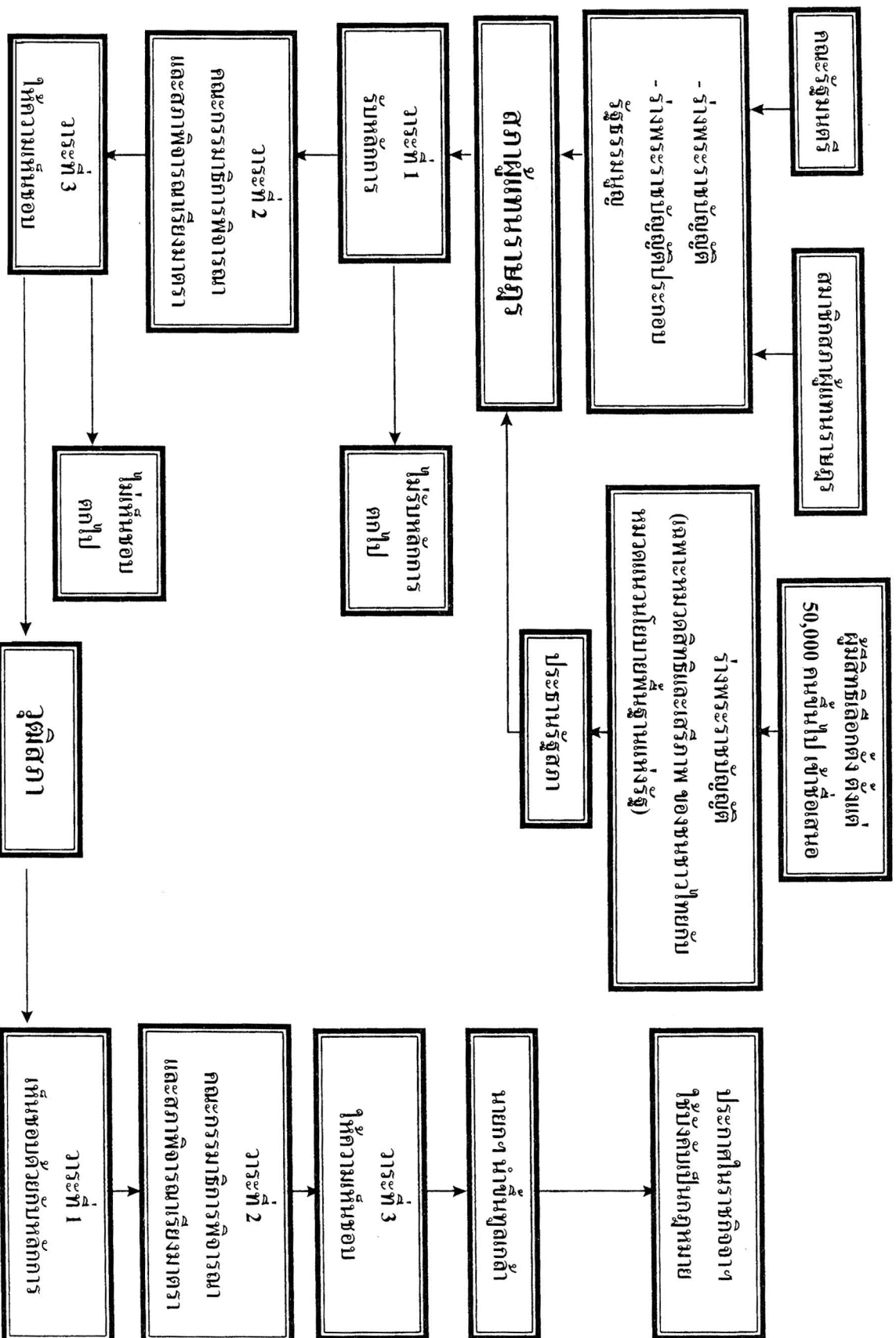
(ค) ส.ว. และ ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 1/5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา แต่รัฐธรรมนูญฯ ปี 34 บัญญัติไว้ไม่น้อยกว่า 1/3

2. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติห้ามเสนอญัตติที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ ส่วนรัฐธรรมนูญฯ ปี 34 ไม่ได้บัญญัติห้ามในเรื่องนี้ไว้

ขั้นตอนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (การประชุมร่วมกันของรัฐสภา)

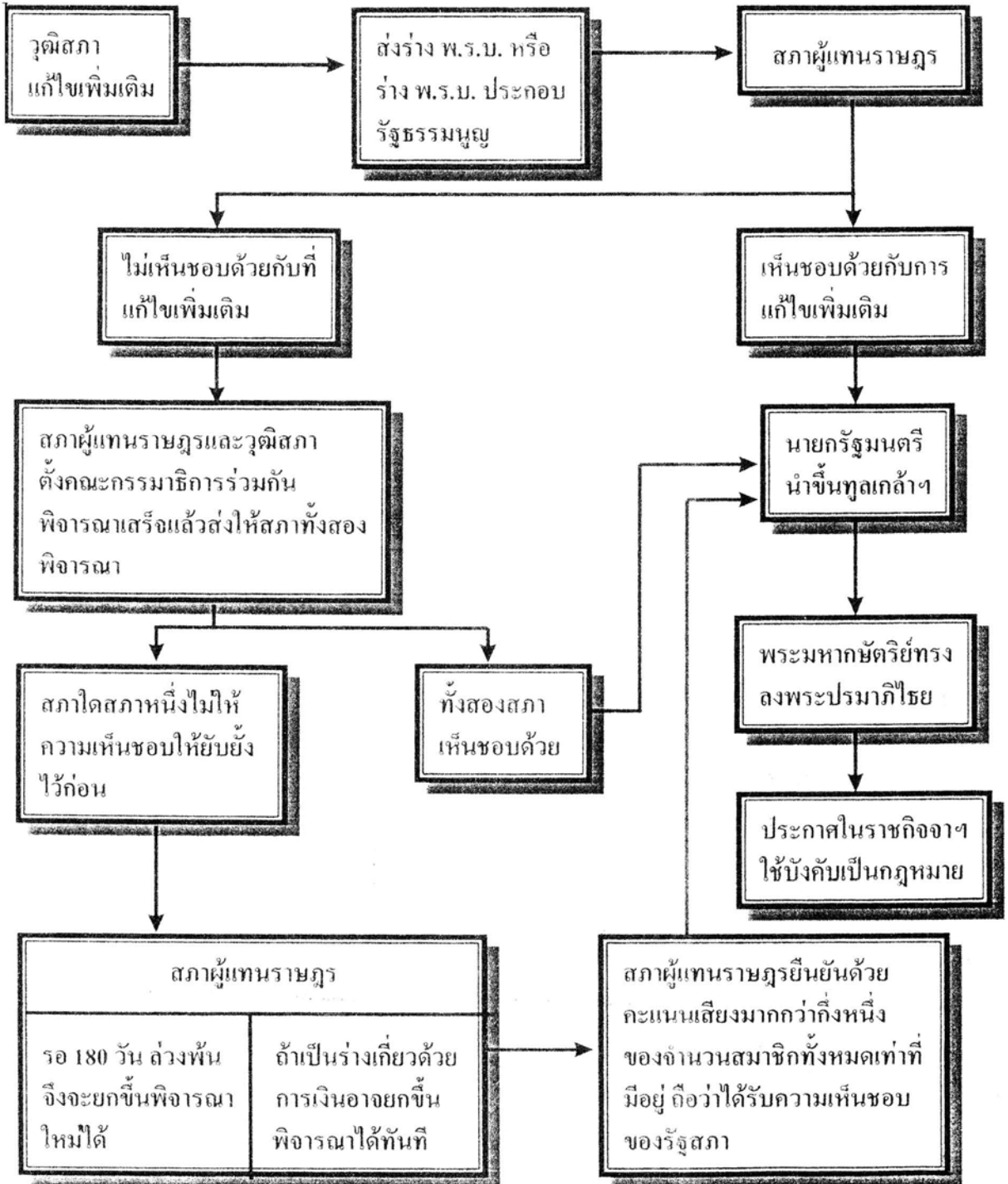
กระบวนการตราพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

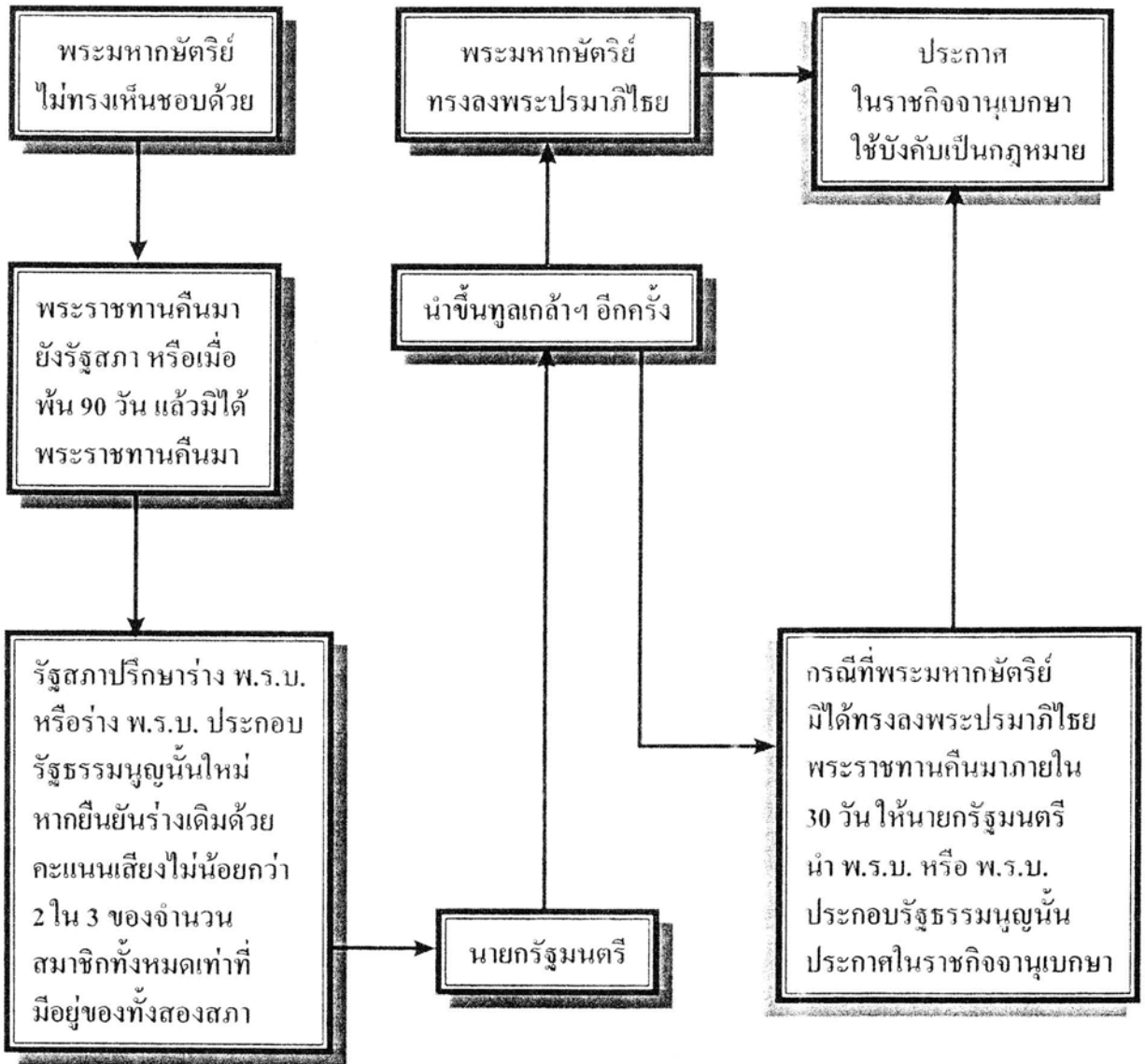
กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย

กรณีวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม

กรณีพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบ

บทเฉพาะกาล

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>คณะกรรมการ (มาตรา 314)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คงดำรงตำแหน่งเช่นเดิม - ทำหน้าที่รัฐสภา ในกรณีสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด เนื่องจากไม่สามารถพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ ให้แล้วเสร็จทุกฉบับ ภายใน 90 วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้ รัฐธรรมนูญนี้ หรือนับแต่วันที่วุฒิสภาได้รับร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี
<p>สภาผู้แทน ราษฎร (มาตรา 315)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบัน คงทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันคงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ต่อไป จนครบอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภา หรือเมื่อสมาชิกภาพสิ้นสุดลง ในกรณีไม่สามารถพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ ให้แล้วเสร็จทุกฉบับ ภายใน 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลง ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่มีอยู่ โดยไม่มีการเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง
<p>วุฒิสภา (มาตรา 315)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - วุฒิสภา ชุดปัจจุบันคงทำหน้าที่วุฒิสภาต่อไปจนถึงวันที่ครบกำหนด 4 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งหรือจนถึงวัน เลิกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในกรณีที่วุฒิสภาไม่สามารถพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ ให้แล้วเสร็จทุกฉบับ ภายใน 90 วัน นับแต่วันถัดจากที่ครบกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้ รัฐธรรมนูญนี้ - สมาชิกวุฒิสภา ชุดปัจจุบันคงเป็นสมาชิกวุฒิสภาอยู่ต่อไป จนกว่าสมาชิกภาพจะสิ้นสุดลง - ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้วุฒิสภาประกอบด้วย สมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่ โดยไม่มีการแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบัน</p> <p>กรณีที่ต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เป็นคราวแรก</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 2. สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี 3. จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภาให้คงเป็นไปตามเดิมจนกว่าจะสิ้นสมาชิกภาพทั้งหมด 4. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปีบริบูรณ์ และต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า 5. บุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา คือ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาแล้วยังไม่เกิน 1 ปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง และเป็นหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในอายุของวุฒิสภาคราวก่อนการสมัครรับเลือกตั้ง 6. สมาชิกวุฒิสภาจะเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นมิได้ 7. อายุของวุฒิสภามีกำหนด 6 ปี 8. กรณีตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง <ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเมื่อครบ 4 ปี 2. สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงทั้งหมดในกรณีที่วุฒิสภาไม่สามารถพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา

บุคคลและ องค์กร	สถานภาพ
<p>ประธาน รองประธาน และผู้นำฝ่ายค้าน ในสภาผู้แทน- ราษฎร (มาตรา 316)</p>	<p>- คงดำรงตำแหน่งต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หมายเหตุ เนื่องจากมีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำ ฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร</p>
<p>ประธาน รองประธาน วุฒิสภา</p>	<p>- คงดำรงตำแหน่งต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าสิ้นอายุของ วุฒิสภา หรือพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระ ในกรณีที่วุฒิสภาไม่สามารถพิจารณา ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับให้แล้วเสร็จซึ่งส่งผลให้สมาชิกภาพ ของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด</p>
<p>คณะกรรมการ</p>	<p>- คงเป็นต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้</p>
<p>ข้อบังคับการประชุม</p>	<p>- คงมีผลใช้บังคับอยู่เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ และให้สิ้นผลลงเมื่อ มีกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันสิ้นอายุหรือถูกยุบหรือสมาชิกภาพของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด ในกรณีที่ไม่สามารถ พิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จทุกฉบับภายใน กำหนดเวลา 2. เมื่อมีการตราข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้ 3. เมื่อมีการตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภาขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้
<p>คณะรัฐมนตรี (มาตรา 317)</p>	<p>- คงดำรงตำแหน่งต่อไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หมายเหตุ เนื่องจากมีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ จึงมีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรี</p>

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>การอภิปราย ไม่ไว้วางใจ</p> <p>บทบัญญัติที่มี ให้นำมาใช้ บังคับกับการ ดำรงตำแหน่ง และการพ้น จากตำแหน่ง ของนายก- รัฐมนตรี และ รัฐมนตรี ในปัจจุบัน จนกว่าจะมีการ จัดตั้งรัฐบาล ใหม่ ภายหลัง การเลือกตั้ง ทั่วไปตาม รัฐธรรมนูญ</p>	<p>- คงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ทั้งการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล หรือทั้งคณะ หรือคณะรัฐมนตรีที่จัดตั้งขึ้นใหม่ระหว่างที่ยังไม่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี 2. สมาชิกวุฒิสภาจะเป็นรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นมิได้ 3. จำนวนคณะรัฐมนตรี 36 คน 4. การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่น้อยกว่า 1/5 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรองและมีมติเห็นชอบมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร 5. กรณีไม่มีผู้ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบให้เป็นนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะนำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งบุคคลซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเป็นนายกรัฐมนตรี 6. นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภาในขณะเดียวกันไม่ได้ 7. รัฐมนตรีต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์ 8. รัฐมนตรีต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 9. รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือกระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือจัดการใดๆ เกี่ยวกับหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท 10. การที่ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงจำเป็นต้องดำเนินการตาม ข้อ 4 11. กรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อสภาผู้แทนราษฎรมติไม่ไว้วางใจ

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (มาตรา 318)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในวาระเริ่มแรกให้คณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการเป็นคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ซึ่งต้องดำเนินการภายใน 3 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้
<p>คณะกรรมการเลือกตั้ง (มาตรา 319)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในวาระเริ่มแรกให้วุฒิสภาดำเนินการเลือกกรรมการการเลือกตั้งภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำกำหนดเวลาในการสรรหามาใช้บังคับ - ในวาระเริ่มแรกที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด ให้คณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้งมีจำนวน 9 คน ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1. อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน 2. ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน
<p>ศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 320)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในวาระเริ่มแรกให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นศาลรัฐธรรมนูญจนกว่าจะมีศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะต้องดำเนินการเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน 45 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - ในระหว่างที่ยังไม่มีศาลปกครองสูงสุด มิให้นำองค์ประกอบที่เป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดมาใช้บังคับ และให้ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก 12 คน
<p>คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา 321)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสำนักงานฯ จนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ และจัดตั้งสำนักงานฯ ซึ่งต้องกระทำภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ กำหนดระเบียบในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ แต่ต้องให้ศาลรัฐธรรมนูญเห็นชอบด้วย

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - ในระหว่างที่ยังไม่มีประธานศาลปกครองสูงสุด ให้คณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีจำนวน 14 คน ประกอบด้วย <ol style="list-style-type: none"> 1. ประธานศาลฎีกา 2. ประธานศาลรัฐธรรมนูญ 3. อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 7 คน 4. ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 5 คน
วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการต่าง ๆ (มาตรา 322)	<ul style="list-style-type: none"> - ในวาระเริ่มแรก กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่วุฒิสภาเลือก ให้ดำรงตำแหน่งเพียงครั้งหนึ่งของระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับตำแหน่งดังกล่าว แล้วแต่กรณี แต่สามารถได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งได้อีกครั้ง ซึ่งไม่นำบทบัญญัติในการดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวมาใช้บังคับ - ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญนี้ให้เป็นมติของที่ประชุมร่วมของสภาผู้แทนราษฎรกับวุฒิสภา
บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในวาระเริ่มแรก	<ul style="list-style-type: none"> - บุคคลที่เคยถูกวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งและยังไม่พ้นกำหนดห้าปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติจนถึงวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร - สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง หรือศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้พ้นจากสมาชิกภาพ - การสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา เนื่องจากการกระทำอันต้องห้าม เช่น ดำรงตำแหน่งหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือการใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่าย แทรกแซง การบรรจุ แต่งตั้ง ข้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง ฯลฯ

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาในวาระเริ่มแรก</p> <p>การพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ และการยุบสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 323)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนจากตำแหน่ง - การพ้นจากตำแหน่งของประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวุฒิสภามีมติให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง - กรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1/4 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาว่ากรรมการ ป.ป.ช. ผู้ใดกระทำการขาดความเที่ยงธรรม จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือมีพฤติการณ์ที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งอย่างร้ายแรง ขอให้วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง และมติดังกล่าวมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3/4 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา - กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภามีจำนวนไม่น้อยกว่า 1/4 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเข้าชื่อร้องขอต่อสภาฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ากรรมการ ป.ป.ช. ผู้ใดร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ - กรณีกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตุลาการรัฐธรรมนูญ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ถือว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้ - ภายใน 240 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้รัฐสภาดำเนินการพิจารณา และให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง และพรรคการเมืองให้แล้วเสร็จทุกฉบับ โดยในระหว่างเวลาดังกล่าวจะยุบสภามิได้ - สภาผู้แทนราษฎรต้องพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หากดำเนินการไม่แล้วเสร็จทุกฉบับภายใน กำหนดเวลาให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>การพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ และการยุบสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 323)</p>	<p>พร้อมกันทั้งหมดและห้ามมิให้มีการดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีการให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จทุกฉบับ หรือในกรณีที่มีเหตุให้ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภา และดำเนินการเสนอและพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนด 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรณีที่สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จทุกฉบับภายในกำหนดเวลา 120 วัน ให้วุฒิสภำพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันที่วุฒิสภำได้รับร่าง - กรณีที่วุฒิสภำไม่สามารถพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จทุกฉบับภายในกำหนดเวลา ให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภำสิ้นสุดลงพร้อมกัน - ในกรณีที่ร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญใดได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้วให้ถือว่าร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ นั้น ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้นายกรัฐมนตรี นำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมาย และร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบหรือถือว่าให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการเช่นเดียวกัน - ไม่นำทบัญญัติที่ว่าด้วยร่าง พ.ร.บ. เกี่ยวด้วยการเงินมาใช้บังคับกับการเสนอและการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ - ในการดำเนินการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญ ถึงแม้อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะสิ้นสุดลงหรือถูกยุบ วุฒิสภำก็ยังสามารถดำเนินการประชุมต่อไปได้
<p>กรณีที่ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 324)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในกรณีที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับแล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา 240 วัน หรือ - ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภำซึ่งทำหน้าที่รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับภายในกำหนดเวลา 90 วัน - ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ดำเนินการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใน 60 วัน นับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือถูกยุบ หรือเมื่อพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับไม่แล้วเสร็จภายใน 120 วัน

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>กรณีให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 324)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในกรณีที่ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่สามารถพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 240 วัน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลา 240 วัน และให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่าที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญนี้มาใช้บังคับ - ในกรณีที่ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ สมาชิกวุฒิสภาขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และยังไม่มี พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญครบทุกฉบับ ให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ดำเนินการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญที่ยังไม่ได้ตราขึ้น
<p>บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 329)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วัน
<p>การตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ดำเนินการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่อไปนี้ให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา 2. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต 3. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 4. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน 5. กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>การตรากฎหมายการจัดตั้งศาลปกครอง และการดำเนินการให้มีคณะผู้บริหารท้องถิ่นตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ (มาตรา 334)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในวาระเริ่มแรกให้ดำเนินการตรากฎหมายต่อไปนี้ให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. กฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้ง (มาตรา 68) 2. กฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 199, มาตรา 200) 3. กฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเสนอปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล (มาตรา 248) 4. กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 270) 5. กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานของสำนักงานศาลยุติธรรม (มาตรา 275) 6. กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง (มาตรา 284 วรรคสอง) 7. กฎหมายเกี่ยวกับแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น (มาตรา 284 วรรคสาม) 8. กฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรม ซึ่งจะมีอายุครบ 60 ปี บริบูรณ์ ไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาอาวุโส - ให้ดำเนินการจัดตั้งศาลปกครองให้แล้วเสร็จภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - ให้ดำเนินการให้มีคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นให้ครบถ้วนภายใน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เว้นแต่สมาชิกหรือผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นสมาชิกหรือผู้บริหารโดยตำแหน่ง และดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้คงดำรงตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบวาระของสมาชิก ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

บุคคลและองค์กร	สถานภาพ
<p>บทบัญญัติที่มีให้นำมาใช้บังคับในวาระเริ่มแรกใช้รัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 335)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ให้ผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิให้ใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เว้นแต่เป็นการตรากฎหมายหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว จึงจะต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนด - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับคลื่นความถี่มาใช้บังคับจนกว่าจะมีการตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกิน 3 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ กฎหมายที่จะตราขึ้นจะต้องไม่กระทบกระเทือนถึงการอนุญาตสัมปทาน หรือสัญญา ซึ่งสมบูรณ์อยู่ในขณะที่กฎหมายเกี่ยวกับคลื่นความถี่มีผลใช้บังคับ จนกว่าการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญานั้นจะสิ้นสุด - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ไม่น้อยกว่า 12 ปี) มาใช้บังคับจนกว่าจะได้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 50,000 คน เข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และบทบัญญัติห้ามรัฐมนตรีมิให้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท จนกว่าจะมีการตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้วแต่กรณี ซึ่งต้องไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการนั่งพิจารณาคดี การทำคำพิพากษา การจ่ายสำนวนคดี และการโยกย้ายผู้พิพากษาและตุลาการ มาใช้กับ การพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม และมีให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการแต่งตั้ง การให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง รวมทั้งการเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม มาใช้บังคับกับคณะกรรมการตุลาการ แต่จะต้องดำเนินการเพื่อให้การเป็นไปตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

บุคคลและ องค์กร	สถานภาพ
<p>บทบัญญัติที่ มีให้นำมาใช้ บังคับในวาระ เริ่มแรกใช้ รัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 335)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการจับและคุมขังบุคคล ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนี้ มาใช้บังคับ จนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง และคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นมาใช้บังคับกับสมาชิกหรือผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นสมาชิกหรือผู้บริหารโดยตำแหน่ง และดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะครบวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าว - มิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่นตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนี้ มาใช้บังคับกับองค์ประกอบคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่น จนกว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือตรากฎหมายขึ้นใหม่ เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตาม บทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

คณะกรรมการจัดแสดงนิทรรศการเนื่องในวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

